

Sinonimija vremenskih prijedloga

Čolaković, Eva

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:442986>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-31**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Diplomski studij Hrvatskog jezika i književnosti i
Mađarskog jezika i književnosti

Eva Čolaković

Sinonimija vremenskih prijedloga

Diplomski rad

Mentorica: doc. dr. sc. Maja Glušac

Osijek, 2018.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Katedra za suvremeni hrvatski jezik
Diplomski studij Hrvatskog jezika i književnosti i
Mađarskog jezika i književnosti

Eva Čolaković

Sinonimija vremenskih prijedloga

Diplomski rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, polje filologija, grana kroatistika

Mentorica: doc. dr. sc. Maja Glušac

Osijek, 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. SINONIMIJA – TEORIJSKI PRIKAZ	3
3. OPIS PRIJEDLOGA U HRVATSKOJ JEZIKOSLOVNOJ LITERATURI.....	6
4. VREMENSKI PRIJEDLOZI	10
4.1. Podjela prijedloga prema vremenskim podznačenjima	10
4.2. Sinonimija vremenskih prijedloga.....	13
4.2.1. Prijedlozi <i>poslije, nakon i iza</i>	13
4.2.1.1. Nastanak prijedloga <i>poslije, nakon i iza</i>	13
4.2.1.2. Normativne preporuke za uporabu prijedloga <i>poslije, nakon i iza</i>	14
4.2.1.3. Značenje vremenske točke izraza s prijedlozima <i>poslije, nakon i iza</i>	15
4.2.1.4. Značenje vremenske mjere izraza s prijedlozima <i>poslije, nakon i iza</i>	18
4.2.1.5. Zaključno o prijedlozima <i>poslije, nakon i iza</i>	20
4.2.2. Prijedlozi <i>prije, uoči i pred</i>	22
4.2.2.1. Postanak prijedloga <i>prije, uoči i pred</i>	22
4.2.2.2. Normativne preporuke za uporabu prijedloga <i>prije, uoči i pred</i>	23
4.2.2.3. Značenje vremenske točke izraza s prijedlozima <i>prije, uoči i pred</i>	24
4.2.2.4. Značenje vremenske mjere izraza s prijedlozima <i>prije, uoči i pred</i>	27
4.2.2.5. Zaključno o prijedlozima <i>prije, uoči i pred</i>	30
4.2.3. Prijedlozi <i>tijekom, tokom i tečajem</i>	32
4.2.3.1. Postanak prijedloga <i>tijekom, tokom i tečajem</i>	32
4.2.3.2. Normativne preporuke za uporabu prijedloga <i>tijekom, tokom i tečajem</i>	32
4.2.3.3. Značenje vremenske točke izraza s prijedlozima <i>tijekom, tokom i tečajem</i>	33
4.2.3.4. Značenje vremenske mjere izraza s prijedlozima <i>tijekom, tokom i tečajem</i>	36
4.2.3.5. Zaključno o prijedlozima <i>tijekom, tokom i tečajem</i>	38
5. ZAKLJUČAK	40
6. LITERATURA	43

SAŽETAK

Rad se bavi sinonimijom vremenskih prijedloga. Istražuju se mogućnosti zamjenjivanja prijedloga *poslije*, *nakon* i *iza* u značenju poslijevremenosti, prijedloga *prije*, *uoči* i *pred* u značenju prijevremenosti te prijedloga *tijekom*, *tokom* i *tečajem* u značenju krozvremenosti. U radu se opisuju načini postanka tih prijedloga, njihova sintaktička obilježja, značenjske nijanse, bilježe se normativne napomene za njihovu uporabu te se na primjerima *Hrvatskoga mrežnog korpusa (hrWac)* bilježi i učestalost njihove uporabe. Istraživanjem je utvrđeno da na mogućnosti njihova zamjenjivanja utječe kontekst, kao i riječi koje s njima dolaze u odnos, pa njihova zamjenjivost ne može biti potpuna te se oni mogu smatrati tek sinonimičnima.

Ključne riječi: sinonimija, sinonimi, vremenski prijedlozi

1. UVOD

Predmetom su opisa ovoga rada prijedložni izrazi vremenskoga značenja. Iako vremenski prijedlozi imaju brojna vremenska podznačenja, cilj je ovoga rada detaljnije istražiti i opisati pojavu sinonimije/sinonimičnosti prijedloga *poslije*, *nakon* i *iza* u značenju poslijevremenosti, *prije*, *uoči* i *pred* u značenju prijevremenosti te prijedloga *tijekom*, *tokom* i *tečajem* u značenju krozvremenosti.

Rad je podijeljen u šest poglavlja. Iza *Uvoda* slijedi poglavlje *Sinonimija – teorijski prikaz* u kojem se opisuju pojmovi sinonimija, sinonimičnost, sinonimnost i sinonim, prikazuju se neujednačenosti opisa tih pojmova u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi te se osvrće na dosadašnja bavljenja sinonimijom, osobito sinonimijom prijedloga. U poglavlju *Opis prijedloga u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi* opisuju se prijedlozi, odnosno podjele prijedloga prema različitim kriterijima – prema značenju na dimenzionalne i nedimenzionalne te prema postanku na primarne i sekundarne, prave i neprave, netvorbene i tvorbene, neproizvedene i proizvedene. Opisuje se i podjela sekundarnih prijedloga prema broju članova te se prikazuju stavovi hrvatskih jezikoslovaca u vezi s prijedložnom ulogom višečlanih sekundarnih prijedloga. U poglavlju *Vremenski prijedlozi*, podijeljenom u dva potpoglavlja, opisuju se vremenski prijedlozi. U prvom se potpoglavlju opisuju sva vremenska podznačenja te se navode prijedlozi i prijedložni izrazi kojima se ona mogu izreći. Drugo potpoglavlje čini središnji dio rada te je podijeljeno u tri odjeljka – u prvome se opisuju prijedlozi *poslije*, *nakon* i *iza* u značenju poslijevremenosti, u drugome prijedlozi *prije*, *uoči* i *pred* u značenju prijevremenosti, a u trećemu prijedlozi *tijekom*, *tokom* i *tečajem* u značenju krozvremenosti te se ujedno istražuje i sinonimnost/sinonimičnost navedenih nizova prijedloga. Opis prijedloga *poslije*, *nakon* i *iza* u značenju poslijevremenosti raščlanjuje se u pet podnaslova: *Postanak prijedloga poslije, nakon i iza*, *Normativne preporuke za uporabu prijedloga poslije, nakon i iza*, *Značenje vremenske točke prijedložnih izraza s prijedlozima poslije, nakon i iza*, *Značenje vremenske mjere prijedložnih izraza s prijedlozima poslije, nakon i iza* te *Zaključno o prijedlozima poslije, nakon i iza*. Na isti se način raščlanjuju opisi prijedloga *prije*, *uoči* i *pred* u značenju prijevremenosti te *tijekom*, *tokom* i *tečajem* u značenju krozvremenosti. Nakon toga slijedi zaključak te popis korištene literature.

Opis se prijedloga i prijedložnih *izpoprraza* temelji na suvremenim gramatikama hrvatskoga jezika, jezičnim savjetnicima, rječnicima hrvatskoga jezika i radovima kojima su tema prijedlozi i/ili prijedložni izrazi. Prijedlozi se opisuju u odnosu na način postanaka, sintaktička obilježja, značenjske nijanse, normativne napomene i učestalost uporabe.

Učestalost uporabe odabranih prijedloga i prijedložnih izraza provjerena je u *Hrvatskom mrežnom korpusu (hrWac)*, a primjeri su zabilježeni u izvornome obliku, bez gramatičkih i pravopisnih prilagodbi. Na temelju su tih podataka izvedeni zaključci o tome jesu li odabrani prijedlozi sinonimni, utječu li na mogućnosti njihova zamjenjivanja učestalost uporabe, sintaktička obilježja prijedložnih izraza, značenjske nijanse prijedloga i normativne preporuke o njihovoj uporabi.

2. SINONIMIJA – TEORIJSKI PRIKAZ

Zahvaljujući Ferdinandu de Saussureu, u jezikoslovlje je uveden pojam jezičnoga znaka koji čine jezični izraz ili označitelj te jezični pojam ili označenik. Pojam je mentalna predodžba o izvanjezičnoj stvarnosti, tj. predmetu i označen je jezičnim izrazom koji mogu činiti jedna riječi ili skupina riječi. Na temelju se odnosa između broja označitelja i označenika razlikuju semantički odnosi jednoimenosti u kojoj je jedan označenik označen samo jednim označiteljem (usp. Hudeček i Mihaljević, 2012: 22) i višeznačnosti u kojoj jedan označitelj ima više označenika ili jedan označenik više označitelja (usp. Hudeček i Mihaljević, 2012: 23). Ovo će se poglavlje baviti samo potonjim semantičkim odnosom koji se naziva sinonimijom.

Prema *Velikom rječniku hrvatskoga standardnoga jezika* (2015) sinonimija je „pojava da riječi imaju različit izraz, a isti sadržaj”, a u većini se ostalih rječnika sinonimija definira kao srodnost značenja, istoznačnost i bliskoznačnost ili se upućuje na sinonimnost kojoj je pridružena ista definicija (usp. Klaić, 2007; Anić i Goldstein, 1999; Anić, 2003). Iz toga je vidljivo da se vrlo često s pojmom sinonimije izjednačava pojam sinonimnost, ali i sinonimičnost, no njih razlikuje B. Petrović: „na paradigmatškoj razini riječ je o *sinonimiji* kao pojavi u sustavu, a na sintagmatškoj riječ je o *sinonimičnosti* kao pojavi u kontekstu. (...) Valja skrenuti pozornost i na termin *sinonimnost* koji se odnosi na značajku sinonima u sustavu koju sinonimi posjeduju, ali ne mora biti ostvariva u kontekstu.” (Petrović, 2005: 13). Nadalje, sinonimija je opisana kao „leksička pojavnost utemeljena na asocijativnome povezivanju različitih leksema koje imenuju iste ili bliske semantičke sadržaje odnosno leksičko povezivanje sinonima, leksema koji u svojem semantičkome sadržaju imaju isti arhisem i barem jedan isti sem ili više istih sema” (Gortan-Premk, 1997: 140, citirano prema Petrović, 2005: 125-126). Pri tome je leksem ukupnost svih oblika i značenja jedne riječi (Petrović, 2005: 137), a arhisem i sem nesamostalni su semantički elementi leksema, osnovno i značenjski razlikovno obilježje (usp. Petrović, 2005: 125-126). No treba napomenuti da ono što je sinonim u leksičkome sustavu ne mora nužno biti sinonim u kontekstu te obrnuto. To je i razlog što B. Petrović razlikuje sinonimiju kao istoznačnost u jezičnome sustavu koja mora biti jednaka svim pripadnicima jezične zajednice, a sinonimičnost pak shvaća kao „odnos semantičke identičnosti nastao u kontekstu” (Petrović, 2005: 132-133) koji je o kontekstu i ovisan. Sinonimičnost se dakle ostvaruje na nadrećeničnoj razini, u tekstu ili diskursu. Za njezino ostvarivanje bitan je odnos s koreferencijom iz kojega proizlaze endoforične i egzoforične veze među sinonimičnim jedinicama, neodređeni i određeni način uporabe te veza

određenih vrsta riječi i sinonimičnosti.¹ Među sinonimičnim se odnosima u tekstu zapažaju različiti tipovi povezivanja sinonimičnih jedinica na sintagmatskoj razini (asindetsko i sindetsko), leksičke osobitosti sinonimičnih jedinica te odnos sinonimičnosti i drugih značenjskih odnosa. Pod potonja dva B. Petrović (2005: 171-202) podrazumijeva prostorno, vremenski, stilski i socijalno obilježeme lekseme te odnose sinonimičnosti i hiperonimičnosti i hiponimičnosti, meronimičnosti i holonimičnosti te metonimičnosti i metaforičnosti.

U teorijskoj se literaturi vrlo često nailazi na opis sinonima prema podudarnosti sastavnica značenja. Sastavnice su značenja denotacija, konotacija te priopćajna, komunikacijska i uporabna vrijednost pa se riječi kojima su sve sastavnice jednake te stoga zamjenjive u svim kontekstima nazivaju apsolutnim ili pravim sinonimima, tj. istoznačnicama. Kvazisinonimima ili djelomičnim sinonimima, tj. bliskoznačnicama nazivaju se riječi kojima se denotacija djelomično preklapa ili se razlikuju konotacijom te kojom od navedenih vrijednosti (usp. Hudeček i Mihaljević, 2012: 34; Tafra, 1996: 75). Takav opis sinonimije B. Petrović (2005: 122) naziva „ne sasvim sretnim terminološkim rješenjem” te naglašava da su mišljenja o bliskoznačnicama u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi neujednačena, izdvajajući proturječne riječi Stjepana Babića iz kojih je razvidno da je on prvo smatrao da bliskoznačnice nisu sinonimi, a kasnije promijenio svoje mišljenje nazivajući bliskoznačnice nepravim sinonimima (usp. Petrović, 2005: 122-123). Uz to se ističe i stav Branke Tafre prema kojemu bliskoznačnice nisu sinonimi: „Ne može istost biti nepravna. Ili je nešto isto ili nešto nije isto.” (Tafra, 1996: 81) B. Tafra smatra da bi se paronimiji² mogla pridružiti bliskoznačnost kao hrvatski naziv (Tafra, 1996: 82). Tafra u svome drugom, nešto sažetijem, radu *Sinonimija* (Tafra, 1995: 17-22) apsolutne sinonime izjednačava s leksičkim dubletama te govori kako je posljedica toga diferencijacija u značenju, a dolazi i do neutralizacije pojedinih semantičkih obilježja sinonima koja nastaju zbog različitosti upotrebe. Budući da se time omogućava zamjenjivost sinonima, uspoređuje ih s alofonima u fonologiji te ih naziva alosemovima ili leksičko-semantičkim varijantama (Tafra, 1995: 22).

Iz navedenog se može zaključiti da se pojam sinonimije u literaturi jednoznačno definira kao istoznačnost izraza, ali da su hrvatski jezikoslovci podijeljenih mišljenja kad je u pitanju opis sinonima kao istoznačnica i bliskoznačnica. Bernardina Petrović zato razlikuje pojam sinonimije od pojmova sinonimičnosti i sinonimnosti i prema njezinu bi se definiranju tih pojmova bliskoznačnice pak mogle smatrati sinonimičnim elementima.

¹ Opširnije o tome v. u: Petrović, 2005: 157-169

² Paronimija je pojava da riječi imaju sličan jezični izraz, a različito značenje koje je vrlo često slično, npr. *kožni* – *kožnat* (koji se odnosi na kožu – koji je načinjen od kože) (usp. Hudeček i Mihaljević, 2012: 41, 42).

Kao jednoga od važnijih jezikoslovaca koji je svojim teorijskim raspravama o sinonimiji pridonio hrvatskom jezikoslovlju svakako treba izdvojiti Vinka Pacela. U nekoliko brojeva časopisa *Dragoljub* izdao je priloge pod nazivom *Iz hrvatske sinonimike* i njima dao poticaj za izradbu hrvatskoga razlikovnog sinonimnika. U suvremenom se hrvatskom jezikoslovlju sinonimijom bave mnogi jezikoslovci, no većina se radova temelji na određenim dijelovima problematike ili istražuje sinonimiju u određenome području, a sustavnije teorijske postavke o sinonimiji u sustavu i u jezičnome ostvaraju, kao i u različitim znanstvenim disciplinama, daje Bernardina Petrović u svojoj knjizi *Sinonimija i sinonimičnost u hrvatskome jeziku*. U hrvatskome su jezikoslovlju svojim radovima o sinonimiji pridonijele još i Branka Tafra (1995; 1996) te osobito Lana Hudeček i Milica Mihaljević koje su se u svojim radovima *Sinonimija i antonimija nepunoznačnih riječi u hrvatskoj leksikografiji* (2008a: 203-222) i *Veznička sinonimija i antonimija u hrvatskoj leksikografiji* (2008b: 167-199) bavile nešto rjeđe istraživanom sinonimijom i antonimijom tradicionalno shvaćenih nepunoznačnih riječi. Opisujući prijedložnu sinonimiju, autorice zaključuju da je ona „veoma bogata” (Hudeček i Mihaljević, 2008a: 215).

U ovome radu opisi se sinonimije prijedloga temelje na radovima Ljubomira Popovića (1966), Ivane Matas Ivanković (2008; 2014), Ive Pranjkovića (2001) te Maje Glušac i Vlaste Rišner (Glušac, 2012a; 2012b; 2013; Glušac i Rišner, 2013; 2016). U radovima navedenih autora sinonimija prijedloga nije primarna tema, već se oni bave opisom prijedloga i/ili prijedložnih izraza, ali su pri njihovu opisu neizostavne značenjske nijanse pojedinih prijedloga i/ili prijedložnih izraza te se na temelju toga daju napomene o njihovim uporabnim vrijednostima i mogućnostima zamjenjivanja – to ujedno govori i o njihovoj sinonimiji.

3. OPIS PRIJEDLOGA U HRVATSKOJ JEZIKOSLOVNOJ LITERATURI

Prijedlozi se kao nepromjenjiva vrsta riječi u gramatikama obično opisuju u poglavlju o morfologiji, primjerice u *Hrvatskoj gramatici* (Barić i dr., 2003), no njih se ne može opisati a da se ne objasne njihova sintaktička obilježja, odnosno sintaktička uloga povezivanja riječi u rečenici te da se njihovo značenje ne promatra u odnosu na padež s kojim dolaze.

Veza se prijedloga i padežnih oblika te njihova sintaktička uloga posebno ističe u gramatici D. Raguža koji prijedloge definira kao nepromjenljivu vrstu riječi „koje, kao dopuna padežnome sustavu (sustavu padežnih oblika), pokazuju različite gramatičke odnose među riječima unutar rečenice” (Raguž, 1997: 116). Raguž prijedloge pobrojava i objašnjava uz značenje i funkciju padeža s kojim dolaze, no ne govori ništa o tome koje se vrste riječi mogu naći u takvome odnosu. U *Hrvatskoj gramatici* (Barić i dr., 2003: 277) riječi se prema značenju dijele na punoznačne, leksičke ili autosemantične riječi te na odnošajne, pomoćne, gramatičke ili sinsemantičke. Prijedlozi se smještaju u drugu skupinu, obilježje im je nepunoznačnost te su definirani kao „riječi koje izriču različite odnose između onog što znače imenice ili na što upućuju zamjenice” (Barić i dr., 2003: 277). Autori gramatike dalje dodaju da „prijedlog i riječ uz koju stoji čine skup koji može u rečenici imati različite uloge, tj. može izbliže označivati imenicu, imeničku zamjenicu, pridjev, glagol” (Barić i dr., 2003: 277). S. Težak i S. Babić u svojoj gramatici vrstama riječi na koje se mogu odnositi prijedlozi dodaju još pridjevnu zamjenicu i broj, a izostavljaju glagol te prijedlozima smatraju „nepromjenjive riječi koje služe da bi se pokazali odnosi među bićima, stvarima i pojavama” (Težak i Babić, 1996: 137). U *Hrvatskom jezičnom savjetniku* prijedloge se označava kao „relacijske riječi s visokim stupnjem gramatikaliziranosti, označuju konkretne i apstraktne odnose u jeziku” (Barić i dr., 1999: 179), no kao i kod Raguža, ne govori se ništa o riječima koje mogu doći iza prijedloga. J. Silić i I. Pranjković jedini u svojoj gramatici prijedloge opisuju u području sintakse naglašavajući time njihovu sintaktičku ulogu: „prijedlozi ili prepozicije suznačne su nepromjenjive riječi kojima se upućuje na odnose među predmetima ili događajima” (Silić i Pranjković, 2007: 242) te pri tome suznačnost „podrazumijeva da su njihova značenja uopćena, da su relacijska, tj. da se njima uspostavljaju odnosi prema riječima” (Silić i Pranjković, 2007: 243).

Prijedlozi se u Silić-Pranjkovićevoj gramatici (2007: 245), kao i u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* (Barić i dr., 1999: 179), s obzirom na značenje dijele na dimenzionalne i nedimenzionalne, a ta podjela „pretpostavlja odnos mjerljivosti i nemjerljivosti, tj. konkretnih (prostornih i vremenskih) značenja te apstraktnih značenja koja se odnose na logičke (nemjerljive) odnose kao što su uzrok, posljedica, izlučnost, ovisnost o komu/čemu itd.” (Barić i dr., 1999: 179).

Prijedloge se može podijeliti i prema njihovu postanku. Autori *Hrvatske gramatike* (Barić i dr., 2003: 278) razlikuju prave i neprave prijedloge. Pravi su oni „koji služe samo kao prijedlozi i čije se značenje danas ne može izvesti ni iz koje druge riječi” (Barić i dr., 2003: 278), a to su: *bez, do, iz, k, kod, kroz, među, na, nad, nakon, niz, o, ob, od, oko, osim, po, pod, prama, pred, pri, preko, proti, protiv, protivu, radi (rad), s, spram, suprot, unatoč, u, uz, za, zbog* (Barić i dr., 2003: 278). Nepravi su oni kojima se „značenje može povezati sa značenjem i osnovom koje druge riječi” (Barić i dr., 2003: 278) te ih autori gramatike dalje dijele na izvedene i složene. Izvedeni su nastali okamenjivanjem akuzativnih oblika imenica (npr. *čelo, dno, duž*), instrumentalnih oblika imenica (npr. *pomoću, posredstvom*) te „riječi koje se upotrebljavaju i kao prilozi (uz glagole), i kao prijedlozi (uz imenice)” (Barić i dr., 2003: 278) među kojima su primjerice *blizu* i *mimo*. Složene pak čine dva prijedloga ili prijedlog i imenica (npr. *dovrh, ispod, ispred, iza*) (Barić i dr., 2003: 278).

U *Hrvatskom jezičnom savjetniku* (Barić i dr., 1999: 179) razlikuju se netvorbeni i tvorbeni prijedlozi, pri čemu netvorbene čine: *bez, do, iz, iza, k, kod, kroz, među, mimo, na, nad, nakon, niz, o, ob, od, oko, osim, po, pod, polag, pred, prama, preko, prema, pri, proti, protiv, radi, s, sred, suprot, u, unatoč, unutar, uslijed, uz, van, za, zbog*. Tvorbene čine prijedlozi nastali od dvaju prijedloga (npr. *ispod, ispred, spram*), prijedlozi nastali od prijedloga i imenice (npr. *dovrh, nadno*) (Barić i dr., 1999: 179) te prijedlozi nastali poprijedloženjem. Takvi su okamenjeni akuzativni oblici imenica (npr. *čelo, duž, sred*), oblici instrumentala (npr. *krajem, početkom, polovinom*), prilozi (npr. *blizu, diljem*) te komparativi priloga (npr. *niže, više, poviše*) (Barić i dr., 1999: 196). J. Silić i I. Pranjković (2007) pak razlikuju neproizvedene ili podrijetlom nemotivirane prijedloge te proizvedene ili podrijetlom motivirane prijedloge. U njihovoj gramatici za neproizvedene se prijedloge daju primjeri *u, na, o, od, po, zbog*, a proizvedeni mogu podrijetlom biti oblici instrumentala (npr. *krajem, putem, silom*), glagolski prilozi (npr. *zahvaljujući, isključivši, izuzevši*) te prijedložno-padežni izrazi (npr. *na osnovi, pod konac, s obzirom na, u skladu s* itd.) (Silić i Pranjković, 2007: 242-243). Dakle, primarnim se prijedlozima smatraju oni koji nisu nastali nekom vrstom tvorbe (npr. slaganjem ili preobrazbom), a sekundarnima oni koji su nastali nekom vrstom tvorbe.

U literaturi se mogu pronaći različite podjele sekundarnih prijedloga. U ovome će se radu izdvojiti njihova podjela prema broju članova, kako ih dijele M. Glušac i V. Rišner (2016). Prema toj podjeli razlikuju se jednočlani sekundarni prijedlozi koji mogu nastati poprijedloženjem određenoga oblika promjenjive riječi i prefiksalsnom tvorbom te višečlani prijedlozi koji su „sastavljeni od nekoliko riječi koje se upotrebljavaju kao ustaljeni izrazi u prijedložnoj ulozi” (Glušac i Rišner, 2016: 411). Poprijedloženjem određeni oblik promjenjive riječi, najčešće imenica,

preuzima prijedložnu ulogu izricanja odnosa. Prefiksalsnom tvorbom nastale sekundarne prijedloge mogu činiti prijedlog i imenica, a sekundarni prijedlozi nastaju i od prijedloga i priloga te dvaju prijedloga. Višečlani su sekundarni prijedlozi³ zapravo prijedložni izrazi kao sveze punoznačnih riječi i prijedloga koji se po svojoj ulozi gramatičkih sredstava razlikuju od slobodnih skupova riječi koji čine prijedložni izraz. *Hrvatski jezični savjetnik* (Barić i dr., 1999) te V. Švačko (1993; 1994) i Lj. Šarić (1999), ne smatraju takve prijedložne izraze pravim prijedlozima ako se u njihovu strukturu može umetnuti atribut, npr. *pod utjecajem / pod jakim utjecajem* (usp. Barić i dr., 1999: 196). O tome govori i Lj. Popović (1966) te ističe da se atributom ne razdvajaju oni prijedložni izrazi koji su se odvojili od svojega osnovnog leksičkog značenja. Valja napomenuti da on također naglašava da se prijedložna uloga takvih izraza ne može u potpunosti isključiti kada atribut služi kao modifikator intenziteta izraza (Popović, 1966: 214-215). Kao razlog njihova sve većeg broja Popović (1966) navodi razvoj znanosti, administracije i novinarstva jer se u njima najčešće upotrebljavaju te su zbog toga oni vrlo često sinonimni s primarnim prijedlozima ili s nekim drugim prijedložnim izrazima.

Značenje se prijedloga u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi tradicionalno opisuje kao nepunoznačno, no ono se može iščitati iz odnosa s padežnim morfemom te iz značenja riječi koje prijedlog povezuje, tj. iz konteksta. Prvo značenje I. Matas Ivanković (2014) naziva općim, a drugo individualnim te naglašava da prijedlog pojačava značenje padeža sadržano u morfemu i time utvrđuje njegovo semantičko polje. Budući da su sekundarni prijedlozi uglavnom nastali od neke punoznačne riječi, njihovo se individualno značenje može točnije odrediti. Prema lokalističkoj padežnoj teoriji „temeljna i polazišna značenja padeža jesu prostorna, a ostala se značenja raznolikim tipovima metaforizacije izvode iz prostornih” (Pranjčević, 2013: 50), što uključuje i vremensko značenje. Uzme li se u obzir da je prijedlog konkretizator prostornoga odnosa⁴, njegovo bi osnovno značenje također bilo prostorno. Dakle, i vremensko značenje koje prijedlozi mogu

³ Višečlane sekundarne prijedloge ispisuju jedino Silić i Pranjčević (2007), no to čine navodeći ih uz odgovarajući padež zajedno s primarnima i jednočlanim sekundarnim prijedlozima. Višečlani su prijedlozi s genitivom: *na centru, na ime, na kraju, na osnovi, na planu, na području, na polju, na račun, na svršetku, na temelju, o (po) pitanju, po liniji, po mjeri, po dužini, po sredini, po širini, pod konac, preko puta (vis-a-vis), s ciljem, s izuzetkom, u čast, u doba, u formi, u interesu, u korist, u oblasti, u obliku, u okviru, u povodu, u pravcu, u prigodi, u slučaju, u smislu, u smjeru, u središtu, u tijeku, u toku, u svojstvu, u vidu, sa stajališta (sa stanovišta, s gledišta), u vrijeme, nezavisno od, polazeći od, suprotno od, u razmaku od, u roku od, u trajanju od, u zavisnosti od, za vrijeme*; prijedlozi su s akuzativom: *uzevši u obzir, bez obzira na, s obzirom na, u odnosu na, u zamjenu za*; prijedlozi su s lokativom: *u ovisnosti o te sudeći po*; prijedlozi s instrumentalom: *istodobno (istovremeno) s(a), na čelu s(a), u skladu s(a), u suprotnosti s(a), u suradnji s(a), u usporedbi s(a), u vezi (svezi) s(a)*; prijedlog s dativom i genitivom: *u prilog* (usp. Silić i Pranjčević, 2007: 243-244).

⁴ I. Pranjčević objašnjava da „prostorna značenja pretpostavljaju tri primarna elementa, a to su objekt lokalizacije (OL), lokalizator (L) i tzv. konkretizator (K). Sami padežni oblici dolaze dakako u značenju i objekta lokalizacije i lokalizatora, ali oni sami po sebi ne sadrže informacije o konkretizaciji prostornih relacija. Zato je tipično da se prostorna značenja izražavaju prijedložno-padežnim izrazima odnosno izričajima tipa (*knjiga je*) *na stolu*, gdje je *knjiga* objekt lokalizacije, *stol* lokalizator, a prijedlog *na* konkretizator prostornoga odnosa.” (Pranjčević, 2013: 57).

izražavati proizlazi iz osnovnoga prostornog značenja (npr. *u sobu – u ponedjeljak, na stol – na Božić*). U odnosu na polazno prostorno značenje, kao i normativni status prijedloga, M. Glušac usporedbom je sustava prijedložnih izraza vremenskoga značenja u hrvatskome jeziku s početka 20. stoljeća i suvremenoga hrvatskog jezika uočila da „se odnos prostornoga i vremenskoga značenja može pratiti u dvama smjerovima. S jedne se strane smanjuju uporabna značenjska polja pojedinih prijedloga, tj. pojedini prijedložni izrazi vremenskoga značenja više nisu dio suvremene jezične norme; a s druge se strane uočava težnja stvaranja novih prijedloga kojima je osnovna, i najčešće jedina uloga izricanje vremenskih odnosa.” (Glušac, 2012b: 83).

Osobito je zanimljiva skupina prijedloga, i to većinom sekundarnih prijedloga, kojoj je osnovno značenje vremensko: od primarnih prijedloga jedino prijedlog *za* s genitivom ima samo vremensko (ali ne i prostorno) značenje; osnovnog su vremenskog značenja i genitivni prijedlozi *uoči, prije, nakon, poslije* i *potkraj* te poprijedloženi instrumentali imenica *tijekom, tokom, početkom, polovicom, krajem, koncem, svršetkom, prilikom, prigodom* itd., kao i sveze pravoga prijedloga i imenice: *u vrijeme, za vrijeme, u doba, u času, u trenutku, u razdoblju, u tijeku, u toku, u razmaku od, u roku od, u trajanju od, pod konac*; osnovnog je vremenskog značenja i instrumentalni prijedlog *istodobno s(a)* (usp. Glušac, 2012b: 88, 89, 90). Razlog nastajanja prijedloga s osnovnim vremenskim značenjem M. Glušac (2012b) vidi u potrebi izražavanja različitih nijansi vremenskih odnosa za što nisu bila dovoljna sredstva postojećih prostornih kategorija.

U nastavku rada objasniti će se vremenska podznačenja prijedloga opisana u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi, navest će se prijedlozi kojima se ona mogu izreći te istražiti mogućnosti zamjenjivanja određenih prijedloga triju podznačenja – prijedloga *poslije, nakon* i *iza* u značenju poslijevremenosti, *prije, uoči* i *pred* u značenju prijevremenosti te *tijekom, tokom* i *tečajem* u značenju krozvremenosti.

4. VREMENSKI PRIJEDLOZI

Dimenzionalnim se prijedlozima smatraju oni prostornoga i vremenskoga značenja, oni su konkretnoga značenja i njihovo je obilježje mjerljivost. Osnovna su značenja prijedloga prostorna, a vremenska su se razvila iz njih, no uočen je i nastanak prijedloga s osnovnim vremenskim značenjem (v. Glušac, 2012b). U ovome će se poglavlju ukratko opisati sva vremenska podznačenja prijedloga, a zatim će se analizom građe istražiti pojava sinonimije, ujedno i sinonimičnosti i sinonimnosti, odnosno mogućnosti zamjenjivanja prijedloga *poslije*, *nakon* i *iza* u značenju poslijevremenosti, prijedloga *prije*, *uoči* i *pred* u značenju prijevremenosti te prijedloga *tijekom*, *tokom* i *tečajem* u značenju krozvremenosti.

4.1. Podjela prijedloga prema vremenskim podznačenjima

Vremenska se podznačenja prijedloga opisuju u *Drugoj hrvatskoj skladnji* (Pranjeković, 2001) i *Gramatici hrvatskoga jezika* (Silić i Pranjeković, 2007). Razlikuje ih se šesnaest te označuju odnos događaja (D) i vremenskog lokalizatora (VL) koji čine padežni oblik ili prijedložni izraz kojim se precizira vrijeme događanja (Pranjeković, 2001: 14; Silić i Pranjeković, 2007: 247). Ta podznačenja M. Glušac u doktorskome radu *Izricanje vremena u osječkim novinama prve polovice 20. stoljeća (od 1902. do 1945.)* (Glušac, 2012a) proširuje prijedložnim izrazima koji mogu izricati dva i više značenja, neovisno o njihovoj normativnoj prihvatljivosti, te izdvaja još četiri podznačenja. Vremenska su podznačenja prema *Drugoj hrvatskoj skladnji* (Pranjeković, 2001: 12-17) i *Gramatici hrvatskoga jezika* (Silić i Pranjeković, 2007: 247-248) sljedeća:

1. Istovremenost (istodobnost, simultanost) – vrijeme događanja podudara se s vremenom koje označuje vremenski lokalizator. Izriče se izrazima *za + G*, *za vrijeme + G* i *u vrijeme + G*, a M. Glušac (2012a) dodaje izraze *u doba + G*, *za doba + G*, *pod + I*, *uz + A*, *prilikom + G*, *prigodom + G*, *kod + G*, *pri + L*, *s + I* te *za + I*.

2. Prijevremenost (anteriornost) – vrijeme događanja prethodi vremenu označenom vremenskim lokalizatorom. Izriče se izrazima *prije + G*, *pred + A / I*, *uoči + G*, kojima M. Glušac (2012a) dodaje izraze *ispred + G* i *pod + A*.

3. Poslijevremenost (susljednost, posteriornost) – vrijeme je događaja smješteno iza vremena označenog vremenskim lokalizatorom. Izriče se izrazima *poslije + G*, *nakon + G*, *iza + G* i *po + L*. M. Glušac (2012a) dodaje i izraze *na + A* i *za + I*.

4. Krozvremenost (protemporalnost) – vrsta istovremenosti u kojoj se ističu protežnost i trajanje, tj. događaj se odvija paralelno s vremenskim tijekom označenim vremenskim

lokalizatorom. Izriče se izrazima *kroz* + *A*, *preko* + *G*, *tijekom* + *G*, *tokom* + *G*, *u toku* + *G*, *u tijeku* + *G*. M. Glušac (2012a) dodaje izraze *tečajem* + *G*, *od* + *G do* + *G*, *duž* + *G* i akuzativne izraze s prijedlogom *preko* i odrednicama *dan* i *noć*.

5. Ablativna temporalnost (abtemporalnost) – vrijeme događanja počinje ili potječe od vremena označenog vremenskim lokalizatorom. Izriče se izrazima *od* + *G* i *iz* + *G*, a M. Glušac (2012a) dodaje izraze *od* + *G do* + *G*, *iz* + *G*, *u* + *A* te *s* + *G*.

6. Izmeđuвременost (intertemporalnost) – vrijeme događanja smješteno je između dva vremenska lokalizatora. Izriče se izrazom *između* + *G*. M. Glušac (2012a) dodaje izraze *među* + *I/A* i *od* + *G do* + *G*.

7. Unutarvremenost (intratemporalnost) – vrijeme događanja smješteno je unutar vremenskog roka određenog vremenskim lokalizatorom. Izriče se izrazima *u* + *A*, *za* + *A*, *u roku* + *G*. M. Glušac (2012a) dodaje *u* + *L*, *u vrijeme* + *G*, *u doba* + *G*, *u razdoblju* + *G*, *u vremenu* + *G*, *u trajanju* + *G*.

8. Okovremenost (cirkumtemporalnost) – vrijeme događanja približno je vremenu označenom vremenskim lokalizatorom. Izriče se izrazima *oko* + *G/A*, *okolo* + *G*, *o* + *L*, a Glušac (2012a) dodaje izraze *pri* + *L*, *ob* + *A* te *blizu* + *G*. Kao poseban tip okovremenosti izdvaja se prigodna temporalnost koja se izriče izrazima *o* + *L*, *pri* + *L*, *prilikom* + *L* i *prigodom* + *L*. Tomu M. Glušac (2012a) dodaje izraze *na* + *A*, *za* + *A*, *kod* + *G*, *oko* + *G* te *blizu* + *G*.

9. Poredbena (ekvativna, usporedna) temporalnost – događaj traje više ili manje od vremena označenog vremenskim lokalizatorom ili je neki predmet ili biće starije od količine vremena označenog vremenskim lokalizatorom. Izriče se izrazima *preko* + *G*, *preko* + *A*, *iznad* + *G*, *iznad* + *A*, *više od* + *G*, *više od* + *A*, *ispod* + *A*, *ispod* + *G*, *manje od* + *A* i *manje od* + *G*.

10. Prostorna temporalnost – značenje u kojemu je, uz vremensko, prisutno i prostorno značenje. Izriče se izrazima *na* + *A*, *na* + *L*, *u* + *L* i *po* + *L* te frazeologiziranim izrazima u kojima se nalazi prijedlog *za* + *I*. M. Glušac (2012a) dodaje izraze *ob* + *A* i *duž* + *G*.

11. Direktivna (usmjerena) temporalnost:

a. Opća direktivnost (usmjerenost) – vrijeme se događanja približava i usmjeruje vremenu označenom vremenskim lokalizatorom. Izriče se izrazima *k* + *D* i *prema* + *D*.

b. Direktivno(usmjereno)-granična temporalnost – vrijeme događanja odvija se do granice koju označuje vremenski lokalizator. Izriče se izrazima *do* + *G*, a M. Glušac (2012a) dodaje izraz *od* + *G do* + *G*.

12. Sredvremenost (centrumtemporalnost) – događaj se odvija u središnjem dijelu vremenskoga odsječka označenog vremenskim lokalizatorom. Izriče se izrazima *sred* + *G*, *posred*

+ *G*, *usred* + *G* i *sredinom* + *G*. M. Glušac (2012a) dodaje izraze *polovicom* + *G*, *polovinom* + *G*, *o polovini* + *G*, *u polovini* + *G*, *u sredini* + *G* te *o sredini* + *G*.

13. Ekstremalna temporalnost – događaj se odvija na kraju ili na početku vremenskoga odsječka označenog vremenskim lokalizatorom. Izriče se izrazima *početkom* + *G*, *krajem* + *G*, *koncem* + *G*, *svršetkom* + *G*, *na početku* + *G*, *u početku* + *G*, *na kraju* + *G*, *na koncu* + *G*, *na svršetku* + *G*, *pod* + *A*. M. Glušac (2012a) dodaje izraze *s* + *G*, *pod konac* + *G*, *pod kraj* + *G*, *pri kraju* + *G*, *pri svršetku* + *G*, *pri početku* + *G* i *potkraj* + *G*.

14. Socijativna temporalnost – događaj se odvija zajedno s vremenom označenim vremenskim lokalizatorom. Izriče se izrazima *s* + *I*, a M. Glušac (2012a) dodaje izraze *s* + *G*.

15. Umjestovremenost (altertemporalnost) – događaj pretpostavlja dva vremenska lokalizatora, a ne povezuje se s jednim (predviđenim), nego s drugim (rezervnim). Izriče se izrazima *mjesto* + *G*, *umjesto* + *G* i *namjesto* + *G*.

16. Uzročna temporalnost – vrsta vremenskog značenja povezana s uzrokom. Izriče se izrazima *povodom* + *G* i *u povodu* + *G* kojima M. Glušac (2012a) dodaje izraze *uz* + *A*.

Opis vremenskih podznačenja M. Glušac (2012a: 265) proširuje sljedećim značenjima:

17. Izuzimajuća (eskluzivna) temporalnost – prepleću se značenja izuzimanja i vremena. Izriče se izrazima s prijedlogom *osim*.

18. Prekovremenost (transtemporalnost) – označuje se vrijeme u značenju svake druge odrednice, tj. u značenju svaki drugi vremenski lokalizator. Izriče se izrazima *preko* + *G* i *prez* + *A*.

19. Povremenost – ponavljanje radnje u okviru dvaju vremenskih lokalizatora. Izriče se parnoprijedložnim izrazima *od* + *G do* + *G*, *od* + *G na* + *A*, *iz* + *G u* + *A*, *s* + *G na* + *A* i *s* + *G u* + *A*.

20. Izvanvremenost – vrijeme se događanja smješta izvan vremenskog odsječka označenog vremenskim lokalizatorom. Izriče se izrazima *izvan* + *G*.

4.2. Sinonimija vremenskih prijedloga

U ovome poglavlju opisat će se prijedlozi *poslije, nakon i iza* u značenju poslijevremenosti, *prije, uoči i pred* u značenju prijevremenosti te *tijekom, tokom i tečajem* u značenju krozvremenosti, njihova sintaktička obilježja i značenjske nijanse te zabilježiti normativne napomene i učestalost njihove uporabe. Uporabna će se vrijednost prijedloga, osim na hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi, istražiti u *Hrvatskom mrežnom korpusu (hrWac)*. Iako se poslijevremenost osim *poslije, nakon i iza* može izreći i prijedlozima *po, na, za*, prijevremenost osim *prije, uoči i pred* i prijedlozima *ispred i pod*, a krozvremenost osim *tijekom, tokom i tečajem* i prijedlozima *kroz, preko, u toku, u tijeku, od do i duž*, odabrani su samo pojedini prijedlozi. Oni su odabrani kako bi činili tročlane sinonimne nizove na kojima će se za sva tri podznačenja ispitati istovrijednost tih triju članova niza te odnosi među njima.

4.2.1. Prijedlozi *poslije, nakon i iza*

Genitivnim se izrazima s prijedlozima *poslije, nakon i iza* izriče vremensko podznačenje poslijevremenosti, tj. vrijeme događaja koje je smješteno iza vremena označenoga vremenskim lokalizatorom, odnosno imenskom riječju.

4.2.1.1. Nastanak prijedloga *poslije, nakon i iza*

Prijedlozi su *poslije, nakon i iza* nepravni, tvorbeni, sekundarni prijedlozi, a razlikuju se svojim postankom. Prijedlog *poslije* nastao je poprjedloženjem vremenskoga priloga *poslije* i u svezi je njegova postanka hrvatska jezikoslovna literatura ujednačena. *Nakon* je pak, prema opisu u *Hrvatskom enciklopedijskom rječniku* (2002: 786), nastao od veze prijedloga *na* i praslavenske imenice **konъ*, ali ga, ne uvažavajući tu činjenicu, autori *Hrvatske gramatike* (Barić i dr., 2003) i *Hrvatskog jezičnog savjetnika* (Barić i dr., 1999) uvrštavaju u prave, netvorbene prijedloge. Slično je i s prijedlogom *iza* koji je, prema *Hrvatskom enciklopedijskom rječniku* (2002: 501), nastao stapanjem dvaju prijedloga, *iz* i *za*. Prema opisu u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* (Barić i dr., 1999) prijedlog *iza* pripada skupini netvorbenih prijedloga.

Osnovno je značenje prijedloga *poslije* i *nakon* vremensko, a prijedlogu *iza* osnovno je prostorno značenje. Značenjske razlike između prijedloga *poslije* i *nakon* M. Glušac objašnjava rezultatom njihova postanka: „prijedlog je *nakon* nastao stapanjem prijedloga *na* i imenice **konb* koja znači *kraj, konac* pa se njime označuje i vremenska neposrednost zbivanja jedne radnje za

drugom – osobitost je to koje nema prijedlog *poslije* jer se njime označuje sve što slijedi bez obzira na vremenski razmak” (Glušac, 2012a: 82). No prema *Velikom rječniku hrvatskoga standardnog jezika* takvo se što ne bi dalo zaključiti jer prijedlog *nakon* „označuje da što slijedi za čime” (Jojić ur., 2015: 805), a prijedlog *poslije* „označuje da što slijedi odmah za čim” (Jojić ur., 2015: 1119). Slično je i u *Hrvatskom enciklopedijskom rječniku*, prema kojemu *nakon* označava da se nešto događa „neposredno u vremenskom slijedu” (Matasović i Jojić, ur., 2002: 786), a prijedlog *poslije* da se nešto događa „po svršetku čega odmah za kim ili čim u vremenskom smislu” (Matasović i Jojić ur., 2002: 998). Vidljivo je da u tim opisima nisu naznačene značenjske razlike koje ističe M. Glušac.

4.2.1.2. Normativne preporuke za uporabu prijedloga *poslije*, *nakon* i *iza*

Prijedlog *iza* opisuje se u rječnicima hrvatskoga jezika (Jojić ur., 2015; Matasović i Jojić ur., 2002; Anić, 2003) prema njegovu osnovnom prostornom značenju pa on „kazuje da se što nalazi ili događa s druge strane čega ili koga, druge (nalične) strane onoga što se nalazi pred govornikom ili za govornikovim leđima; straga, odostraga, odzada” (Anić, 2003: 479). U rječniku se V. Anića (2003), kao i u *Hrvatskom enciklopedijskom rječniku* (2002), ističe i njegovo vremensko značenje, ali kao obilježje razgovornoga stila te se upućuje na prijedloge *nakon* i *poslije* kao normativno prihvatljivije. Uporaba se prijedloga *iza* u vremenskome značenju označava normativno neprihvatljivom i obilježjem razgovornoga stila i u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* (Barić i dr., 1999: 182) te se preporučuje uporaba prijedloga *nakon* i *poslije*. S druge strane, u jezičnome se savjetniku *Govorimo hrvatski* (Dulčić ur., 1997) *poslije* smatra vremenskim prilogom, njegova se prijedložna uporaba označava normativno neprihvatljivom te se preporučuje zamijeniti ga prijedlozima *nakon* i *iza*. Oprečnog je mišljenja i D. Raguž, prema kojemu se „nepotrebno [se] iz jezične norme izbacuje prijedlog *poslije* i zamjenjuje prijedlogom **nakon**” (Raguž, 1997:131). On smatra da se prijedlozi *poslije* i *nakon* ne mogu zamijeniti u svim slučajevima: „(...) *nakon* dolazi načelno uz imenice koje znače neko trajanje bez jasne stalne granice, kraja, ali obično ne dolazi uz imenice koje znače odijeljene vremenske periode (*sati*, *dani* i sl.). Dakle neće se reći: *nakon podne*, *nakon 3 sata/nakon Božića/nakon nedjelje* itd.; tu dolazi *poslije* i rjeđe *iza*.” (Raguž, 1997: 127).

4.2.1.3. Značenje vremenske točke izraza s prijedlozima *poslije*, *nakon* i *iza*

Korpusna je pretraga pokazala da se u prijedložnim izrazima u kojima imenica označava vremenske pojmove, tj. točno određenu vremensku točku⁵, češće rabi prijedlog *nakon* – što je suprotno tvrdnji D. Raguža da *nakon* „obično ne dolazi uz imenice koje znače odijeljenje vremenske periode” (Raguž, 1997: 127):

Našoj se redakciji obratila čitateljica nakon jutra provedenog na moru (...) (glasistre.hr), *Nakon petka u NBA ligi više nema sastava bez poraza.* (24sata.hr), *Nakon trećeg dana vratio se i starješina.* (blog.hr), *Oni će se reprezentaciji priključiti nakon Božića (...)* (slobodnadalmacija.hr), *Hrvatski policajci nešto nakon 7 sati uočili su i drugu slovensku ribaricu (...)* (index.hr), *I nakon rujna njihov je duh nemiran (...)* (net.hr)

Iako se potvrđuju sva tri prijedloga, uz imenicu *ponoć* učestalija je uporaba prijedloga *iza*:

(...) Zadarski gorski spasioci u četvrtak su, dvadesetak minuta iza ponoći, uspješno okončali akciju spašavanja dvojice mađarskih alpinista (...) (zadardanas.hr), *A kako onda jesti nakon 2 sata sjedenja i to iza ponoći kad vam tijelo već odavno miruje (...)* (index.hr), *Prva osoba koja uđe u kuću iza ponoći imat će na vas poseban utjecaj u novoj godini (...)* (kako.hr)

Također je uočena ustaljena sveza prijedloga *poslije* i akuzativnog oblika imenice *podne*, dok se genitivni oblik te imenice češće javlja uz prijedlog *iza*:

Poslije podne učenice su posjetile i Institut za oceanografiju i ribarstvo. (skole.hr), *Policija je rano poslije podne zaštitila zgrade parlamenta i vlade u središtu Ljubljane (...)* (dnevno.hr), *Znatizelja me natjerala da zamolim kolege (...)* da mi daju ispis prvih prijedloga još u petak *poslije podne.* (vecernji.hr), *Dvije su slovenske ribarice danas iza podneva ponovno opažene (...)* (nacional.hr), *Sastanak s ministrima trebao bi se održati nešto iza podneva (...)* (buisness.hr), *(...) prvi nosivi stup postavljen je nešto iza podneva (...)* (cestica.hr)

Prema *Hrvatskom školskom pravopisu* (Babić, Ham, Moguš, 2005: 52) sveza *poslije podne* piše se sastavljeno kada označuje razdoblje druge polovice dana od podneva do večeri, a

⁵ Prema M. Glušac značenje vremenske točke „odgovara na pitanje *kada?*, izriče da glagolska radnja ne ispunjava čitavo vrijeme označeno odrednicom nego samo dio vremena; to se značenje shvaća u širem smislu jer može označivati i kraći i dulji vremenski odsječak;” (Glušac, 2012a: 6)

rastavljeno kada označuje vrijeme poslije podneva. Da se sveza *poslije podne* piše sastavljeno kada označuje razdoblje druge polovice dana od podneva do večeri, ističe se i u *Velikom rječniku hrvatskoga standardnoga jezika* (2015: 1119), a u drugim je rječnicima hrvatskoga jezika (Matasović i Jojić ur., 2002: 998; Anić, 2003: 1112) to naznačeno primjerom s atributom za oznaku cjelokupnosti (*cijelo poslijepodne*). No to se ne ističe u *Hrvatskom pravopisu* (Jozić ur., 2013: 60) u kojemu je pak naznačeno da se *poslije podne* piše sastavljeno kada je prilog, kao ni u pravopisu S. Babića i M. Mogušā (2010: 58) prema kojemu se sveza *poslije podne* piše rastavljeno kada označuje vrijeme od dvanaest sati do sumraka.

U izrazima se vremenske točke s imenicom *sat* atribuiranom brojevima uz genitivne prijedloge *nakon*, *poslije* i *iza* javljaju akuzativni oblici sklonjivih brojeva. Autori *Hrvatske gramatike* to nazivaju „skamenjenjim akuzativom” (Barić i dr., 2003: 217) čija je „upotreba posljedica postupnog nestajanja oblika brojeva i njihova prelaženja među nepromjenljive riječi” (Barić i dr., 2003: 217). U tim se izrazima uočava podjednaka uporaba i prijedloga *poslije* i prijedloga *iza*, koji se potvrđuje isključivo u značenju vremenske točke:

(...) *nastup Urbana 4 započeo je malo poslije jedan sat* (...) (muzika.hr), *Istom poslije tri sata mogli su vatrogasci stići* (...) (ffos.hr), *Jučer iza dva sata posjetio nas je predsjednik* (...) (net.hr), *Odmah iza četiri sata ode Luka u sobu od straže*. (slavoljubpenkala.hr)

Opisujući sličnosti i razlike u uporabi prijedloga *poslije* i *nakon*, M. Glušac (2013) ističe da je izraze s imenicom *sat* i brojevima u atributnoj ulozi moguće tumačiti značenjem vremenske točke, ali i značenjem vremenske mjere. Također naglašava da se, osim ustaljene uporabe akuzativnih oblika brojeva u tim izrazima, „(...) u značenju [se] vremenske mjere izraz s brojem *jedan* javlja i u genitivu (*došao je poslije jednog sata*). U izrazima sa značenjem vremenske točke to nije moguće.” (Glušac, 2013: 182). No u *Hrvatskom mrežnom korpusu* potvrđen je i jedan primjer izraza vremenske točke s brojem *jedan* u genitivu i prijedlogom *iza*:

(...) *kasno navečer doći ćeš u London iza jednog sata*. (forum.hr)

Pojava se akuzativnih oblika brojeva do *četiri* uz genitivne prijedloge u izrazima sa značenjem vremenske točke može objasniti „analogijom prema izrazima s nesklonjivim brojevima: izraz *jedan sat* izjednačio se s izrazima kao što su *dva sata*, *pet sati* koji se bez morfoloških promjena upotrebljavaju u različitim sintaktičkim odnosima” (Glušac, 2013: 182), a izrazi se vremenske mjere s akuzativnim oblicima pak objašnjavaju njihovom priložnom prirodom, njihovo je značenje neutralizirano. (Glušac, 2013: 182-183)

U značenju se vremenske točke u prijedložnim izrazima s drugim imenskim riječima potvrđuju sva tri prijedloga, iako je primjera s prijedlogom *iza* vrlo malo, a najučestaliji je prijedlog *nakon*. Uz imenice glagolskoga postanka češće se rabi prijedlog *nakon*:

(...) nakon kazališne predstave snimljen i film koji puni kinodvorane. (poduzetna.hr), Nakon pronalaska speleolozi su o svemu obavijestili šibensku policiju. (slobodnadalmacija.hr), (...) koja je u Zagreb došla odmah nakon dočeka na Stradunu (...) (index.hr), (...) koji bi na današnjoj sjednici Skupštine trebao biti usvojen nakon drugog čitanja. (poslovni.hr)

U prijedložnim se izrazima s imenicama koje nisu glagolskoga postanka također potvrđuje učestalija uporaba prijedloga *nakon*, no iznimno se uz imenicu *kiša* češće javlja prijedlog *poslije*:

(...) nakon oluje uvjeti za jedrenje su uvijek vrlo loši. (zadraskilist.hr), (...) Käthe je svoju slavu dočekala tek nakon smrti. (...) (prudencija.hr), Nakon mira dolazi agresija (...) (plesnascena.hr), (...) milijun kuna koje je Vlada RH doznala Općini nakon prošlogodišnjeg požara (...) (slobodnadalmacija.hr), (...) niču kao gljive poslije kiše (...) (zadarskilist.hr), Skupljali su ih po brdima i vinogradima poslije kiše (...) (multilink.hr), Pripazite da voće ne ubirete poslije kiše (...) (24sata.hr)

Prijedlog se *nakon*, u odnosu na prijedloge *poslije* i *iza*, češće rabi i u izrazima sa zamjenicama, osobito s pokaznim, odnosnim i neodređenim zamjenicama:

Naša žalost možda traje mjesec dana, godinu, ali nakon toga je nadvladamo. (svfilipneri.hr), Nakon ovoga možete prestati mjeriti potrošnju energije (...) (skole.hr), (...) glavni gost bi se predstavio publici s cijelim opusom svoje poezije nakon čega bi slijedila desetominutna pauza. (jutropoezije.hr), Dogodi se tragedija nakon koje im se životi nepovratno promijene. (bnet.hr), (...) velika je sreća da nakon svega nije bilo ozlijeđenih osoba. (kronika.hr), (...) a nakon svakoga očekuje se pojačana seizmička aktivnost. (novilist.hr)

U prijedložnim je izrazima s osobnim zamjenicama nešto učestaliji prijedlog *poslije*:

(...) a poslije mene preuzeo je momčad Rennessa. (vecernji.hr), Prošao je i rujan, četvrti poslije tebe. (blog.hr), (...) trebamo stvarati za generacije koje dolaze poslije nas. (uki.hr), (...) moгу proći i godine da nitko poslije vas ne dođe. (pozeska-kronika.hr)

Razlikuju se pak prijedložni izrazi sa zamjenicom *on* (*ona, ono*) u kojima se češće potvrđuje prijedlog *nakon*:

Slijedio je ručak, a nakon njega polazak u Zadar. (zpg.hr), *Tjedan dana nakon nje održava se glavna ugljanska fešta (...)* (zadarskilist.hr), (...) *jednostavan za korištenje kako za vrijeme treninga tako i nakon njih.* (kosmodisk.com.hr)

4.2.1.4. Značenje vremenske mjere izraza s prijedlozima *poslije, nakon i iza*

Prijedlozima *poslije, nakon i iza* može se označiti i vremenska mjera⁶. U tim izrazima, kojima se označuje događaj koji se odvija poslije onoliko vremena koliko je označeno atribuiranom imenskom riječju, prijedlog *se iza* javlja vrlo rijetko, a prijedlog *nakon* rabi se znatno učestalije nego prijedlog *poslije*:

No već nakon nekoliko dana promijenio je mišljenje. (iep.hr), *Ni nakon sedam dana nisu odgovorili na ponudu (...)* (24sata.hr), *Nakon kratkog vremena povukao je oglas.* (zadarskilist.hr), (...) *dok smo sjedali za stol nakon cijelog dana snimanja.* (mrvica.hr), *Tri prijateljice iz mladih dana susreću se nakon mnogo godina.* (kcp.hr), *Nakon sat vremena postalo mu je jasno (...)* (slobodnadalmacija.hr), (...) *prve vidljive rezultate možete očekivati nakon dva mjeseca.* (ljepotaizdravlje.hr)

U izrazima vremenske mjere uočena je učestala uporaba akuzativnih oblika imenica umjesto genitivnih. Akuzativni su oblici imenice *godina* s genitivom *dana* učestaliji od genitivnih oblika:

Tek se u rjeđim slučajevima simptomi javljaju nakon godinu dana. (net.hr), (...) *no nakon godinu dana počinju problemi.* (zpress.hr), *Nakon godinu dana bio je uhićen.* (cestica.hr), *Nakon godinu dana Edo napušta fakultet (...)* (dubrovački.hr)

Za razliku od imenice *godina*, imenice *mjesec* i *tjedan* s genitivom *dana*, ali i imenica *sat* s genitivom *vremena*, mogu biti jedino u akuzativu jer su genitivni oblici gramatički neovjereni (**nakon mjeseca/tjedna dana, *nakon sata vremena*):

⁶ Prema M. Glušac značenje vremenske mjere „odgovara na pitanje *koliko dugo?*“, označuje količinu (*kvantitativnost*) u vremenskom smislu, tj. izriče da glagolska radnja ispunjava čitavo vrijeme označeno odrednicom (određuje se vrijeme trajanja radnje od početka do kraja).” (Glušac, 2012a: 6)

(...) *nakon mjesec dana mogli su hodati bez boli.* (magazin.hr), (...) *nakon tjedan dana privode kraju pripreme radove* (...) (slobodnadalmacija.hr), *Društvena mreža proradila je nakon sat vremena.* (24sata.hr)

U tim je primjerima, kao i u ostalim akuzativnim izrazima vremenske mjere, riječ o akuzativu mjere koji „označuje količinu čega, odgovara na pitanje koliko je čega” (Silić i Pranjković, 2007: 223), a naziva ga se još „skamenjenim akuzativom mjere” (Barić i dr., 2003: 218) i okamenjenim akuzativom mjere (Matas Ivanković, 2008). Iako su pojedini jezikoslovci naznačili pojavu akuzativnih oblika uz prijedloge *nakon* i *poslije*, u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi akuzativ ipak ne ulazi u rekcijски opis tih prijedloga. Akuzativ ne ulazi ni u rekcijски opis prijedloga *iza*, no razlog tomu proizlazi iz njegova osnovnog prostornog značenja prema kojemu se najvećim dijelom i opisuje te iz njegove rijetkosti u izrazima vremenske mjere. Pri opisu se prijedloga *nakon* i *poslije* u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* (Barić i dr., 1999: 185, 189) uz sintaktički pretpostavljeni genitiv navodi i akuzativ kao padež koji može doći s tim prijedlozima, no za objašnjenje se upućuje na *prije 1* gdje stoji: „Prijedlog *prije* dolazi uz akuzativ u slučajevima kada je riječ o imenicama koje znače vrijeme: *Prije koliko si vremena došao? Prije godinu dana* – akuzativ mjere; ali *Kad si bio ovdje? Prije posla* – genitiv vremena. Isto vrijedi i za prijedloge *nakon* i *poslije*.” (Barić i dr., 1999: 191). Da akuzativ može doći uz navedene prijedloge, ističe se i u jezičnome savjetniku *Govorimo hrvatski*: „*nakon, prije* i *poslije* uz genitivnu rekciju mogu, uz imenice koje znače vrijeme (temporalnost), imati i akuzativnu rekciju koja u novije doba, u ovom značenju sve više uporabno preteže: *nakon godinu dana (godine dana), prije dva mjeseca (dvaju mjeseca)*.” (Dulčić ur., 1997: 371). Ti se akuzativni oblici imenica u izrazima vremenske mjere smatraju priložima jer „se izgubila veza s ostatkom sklonidbe” (Glušac, 2013: 185), a „njihova se sintaktička uloga promijenila te oni imaju ulogu određivanja vremenske mjere i odgovaraju na pitanje *koliko?*” (Glušac, 2013: 185). Takva je mišljenja i I. Matas Ivanković koja izdvajajući imenice *godina, mjesec, tjedan* i *sat* naglašava da one „učestalim pojavljivanjem u tome okamenjenome obliku nameću izdvajanje toga oblika i u rječniku, jer on više ne podliježe sklanjanju i time gubi osnovno morfološko obilježje imenica, a u semantici se naglašava „okolnost” (izražavanje mjere) koja je tipična za priloge” (Matas Ivanković, 2008: 264).

Manji broj primjera u kojima su imenice zadržale svoju sintaktičku ulogu i vezu s ostatkom sklonidbe pak potvrđuje da se ne trebaju sve imenice smatrati priložima. Takvi su genitivni izrazi s imenicom *vrijeme* izuzevši izraze sa sintagmom *sat vremena*:

(...) *voda će se nakon nekog vremena nakupiti* (...) (atma.hr), *Potkraljevstvo se nakon kratkog vremena raspalo* (...) (skole.hr), (...) *ono će se automatski isključiti nakon određenog vremena*. (gorenje.hr)

Iako su izrazi s brojevnim imenicama *stotina, tisuća, milijun* i dr. češće akuzativni, oni mogu biti i genitivni:

Kako magarci nakon stotine godina ponovno misle (...) (politika.com), (...) *pojedinci čija se imena ili djela spominju i nakon tisuće godina*. (forum.hr), *nakon milijuna godina mogao bi otključati vrata* (...) (jutarnji.hr)

Također su genitivni izrazi s brojem *jedan*:

Jedna od deset žena odustaje od dijete već nakon jednog dana (...) (vecernji.hr), *Nakon jednog tjedna čvrstoća kože je vidljivo poboljšana* (...) (she.hr), *Stručni tim može procijeniti da netko može izaći i nakon jedne godine*. (forum.hr)

4.2.1.5. Zaključno o prijedlozima *poslije, nakon* i *iza*

Može se zaključiti da hrvatska jezikoslovna literatura nije usuglašena pri opisima prijedloga *poslije, nakon* i *iza*: razlikuju se opisi postanka prijedloga, značenjskih nijansi te normativne preporuke za njihovu uporabu.

Istraživanje je uporabe tih triju prijedloga pokazalo da se prijedlozi *poslije* i *nakon* mogu zamijeniti u gotovo svim izrazima značenja poslijevremenosti, no ne i prijedlog *iza* jer se on u izrazima vremenske mjere potvrđuje tek manjim brojem primjera te je vrlo čest u svojem osnovnom prostornom značenju.

Uočena je i prevlast uporabe prijedloga *nakon*, a razlog tomu mogu biti normativne napomene kojima su pojedini jezikoslovci naznačili prijedloge *poslije* i *iza* neprihvatljivima ili pak značenjske nijanse prema kojima se prijedlogom *nakon* označava vremenska neposrednost zbivanja dviju radnji, a prijedlogom *poslije* sve što slijedi bez obzira na razmak. Iznimke čine izrazi s imenicom *sat* u kojima su podjednako učestali prijedlozi *poslije* i *iza*, a znatno rjeđi prijedlog *nakon*, te ustaljena sveza prijedloga *poslije* i akuzativnog oblika imenice *podne*. Genitivni se oblik te imenice češće javlja s prijedlogom *iza*, a taj je prijedlog učestaliji i u izrazima vremenske točke s imenicom *ponoć*. Također treba izdvojiti izraze vremenske točke s imenicom

kiša u kojima je učestaliji prijedlog *poslije*, kao i u prijedložnim izrazima s osobnim zamjenicama, izuzevši izraze sa zamjenicom *on* (*ona, ono*).

U izrazima su vremenske mjere akuzativni oblici češći od sintaktički pretpostavljenih genitivnih što upućuje na to da je došlo do promjene sintaktičke uloge akuzativnih oblika te, postupno, do njihova popriloženja.

4.2.2. Prijedlozi *prije*, *uoči* i *pred*

Genitivnim izrazima s prijedlozima *prije* i *uoči* te akuzativnim i instrumentalnim izrazima s prijedlogom *pred* izriče se vremensko podznačenje prijevremenosti, tj. vrijeme događanja koje prethodi vremenu označenom vremenskim lokalizatorom, odnosno imenskom riječju.

4.2.2.1. Postanak prijedloga *prije*, *uoči* i *pred*

U vezi je s postankom prijedloga *prije*, *uoči* i *pred* hrvatska jezikoslovna literatura usuglašena; *pred* je pravi, netvorbeni, primarni prijedlog, a prijedlozi su *prije* i *uoči* nepravi, tvorbeni, sekundarni. Prijedlog *prije* nastao je poprijedloženjem vremenskoga priloga *prije*, a *uoči* je nastao stapanjem prijedloga *u* i akuzativnoga množinskog oblika imenice *oko* (*u* + *oči*) te poprijedloženjem nastale sveze.

Osnovno je značenje prijedloga *prije* i *uoči* vremensko, a prijedlogu *pred* osnovno je prostorno značenje. Značenjske razlike između prijedloga *prije* i *uoči* mogu se pripisati osobitostima koje su sastavnice prijedloga *uoči* imale prije poprijedloženja: „*Naći se s kime u oči* znači ‘susresti se izravno bez mogućnosti mimoilaženja, suočiti se s kim’. No kroz proces poprijedloženja, kod kojeg je došlo i do sastavljanja u jednu riječ, to se značenje promijenilo i depersonaliziralo, više nije riječ o osobi, već se značenje metaforički prenijelo na vrijeme koje ubrzo dolazi. Tako je nastao vremenski prijedlog koji znači **neposredno prije** [istaknula E. Č.]” (Matas Ivanković, 2014: 248) O neposrednosti značenja prijedloga *uoči* govori i M. Glušac te ističe da se „u izrazima s prijedlogom *prije* neposrednost [se] dodatno ističe prilozima (npr. *neposredno/netom/malo prije sastanka*)” (Glušac, 2012a: 80) te da se „takva [se] značenjska osobitost prijedloga *uoči* uspoređuje s aoristom” (Glušac, 2012a: 80). Ta je značenjska razlika dvaju prijedloga naznačena u rječnicima hrvatskoga jezika (Jojić ur., 2015: 1188, 1623; Anić, 2003: 1190, 1672) te u gramatici D. Raguža prema kojemu „prijedlog **prije** (suprotno *poslije*) označava vrijeme koje prethodi događaju” (Raguž, 1997: 132), a „prijedlog **uoči** znači trenutak pred sam događaj, upravo prije događaja, osobito točno ograničenih” (Raguž, 1997: 134).

4.2.2.2. Normativne preporuke za uporabu prijedloga *prije*, *uoči* i *pred*

Gramatika je D. Raguža (1997: 132) jedina u kojoj se kao značenjska osobitost prijedloga *prije* navodi prostorno-vremensko značenje: *On je prije mene. – On dolazi prije vas.* Takvo je značenje naznačeno i u *Hrvatskom enciklopedijskom rječniku* (2002: 1038) te Anićeve rječniku (2003: 1190): „da je tko po redu ispred drugoga [*vi ste prije mene na redu*]”. No prema M. Glušac (2012a), uzimajući u obzir postavke lokalističkih teorija, upitna je normativnost prostornoga značenja izraza s prijedlogom *prije* jer „obrnuti smjer proširivanja značenja, od manje konkretnoga (vremenskoga) prema osnovnome prostornome značenju nije uobičajen (...) te bi se prijedlog *prije* trebao zamijeniti prijedlogom *ispred* (*vi ste ispred mene na redu*)” (Glušac, 2012a: 79).

U svojoj gramatici J. Silić i I. Pranjković navode još jednu značenjsku osobitost prijedloga *prije* – usporedno značenje: „rjeđe se genitiv s prijedlogom *prije* upotrebljava u usporednome značenju, npr. *Stigao je prije ostalih, On je u tome prije svih u razredu.*” (Silić i Pranjković, 2007: 210). M. Glušac (2012a: 79) pak napominje da je u tim rečenicama prisutno i vremensko značenje što potvrđuje primjerima vremenskih rečenica, npr. *Stigao je prije ostalih. – Stigao je prije nego što su stigli ostali.*

Prijedlog *pred* opisuje se u rječnicima hrvatskoga jezika (Jojić ur., 2015; Matasović i Jojić ur., 2002; Anić, 2003) prema njegovu osnovnom prostornom značenju pa on označuje predmet ili mjesto s prednje strane drugog predmeta (*Dođite pred kuću., Stojim pred kućom.*). Uz to, navodi se i njegovo vremensko značenje prema kojem on „označuje da se što zbiva malo prije čega [*doći pred jutro; ustati pred zorom; pred rat*]” (Jojić ur., 2015: 1151). Vremensko značenje prijedloga *pred* ističu i autori *Hrvatskog jezičnog savjetnika* (Barić i dr., 1999: 190), no smatraju ga normativno neprihvatljivim te preporučuju zamjenu prijedlogom *prije* (**pred godinu dana – prije godinu dana*). Za razliku od prijedloga *pred*, uporaba se prijedloga *prije* i *uoči* u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi ne ograničuje. U dijelu se hrvatske jezikoslovne literature ističe i značenjska osobitost neposrednosti prijedloga *pred* (Glušac, 2012a: 172; Silić i Pranjković, 2007: 228; Matasović i Jojić ur., 2002: 1017; Anić, 2003: 1149), tj. prijedložnim se izrazima s prijedlogom *pred* izriče „vrijeme koje znači trenutak prije samoga događaja” (Raguž, 1997: 146).

Kada je u pitanju normativnost izraza vremenskoga značenja s prijedlogom *pred*, hrvatska je jezikoslovna literatura neujednačena: u većini se gramatičkih i rječničkih opisa normira samo vremensko značenje akuzativnih prijedložnih izraza, a instrumentalni se izrazi s prijedlogom *pred* ne opisuju u vremenskome značenju ili se opisuju u značenju okolnosti⁷ (Raguž, 1997: 146;

⁷ Prema D. Ragužu (1997: 155) instrumentalnim izrazima s prijedlogom *pred* izriče se okolnost (*pred ispitom; pred novim događajima*).

Matasović i Jojić ur., 2002: 1017; Jojić ur., 1150-1151; Anić, 2003: 1149); u gramatici se J. Silića i I. Pranjkovića ispravno smatraju i akuzativni i instrumentalni izrazi s prijedlogom *pred* u vremenskome značenju (Silić i Pranjković, 2007: 228, 237). Instrumentalne izraze s prijedlogom *pred* u vremenskome značenju opisuju i M. Glušac i V. Rišner (Glušac, 2012a: 169, 172-174; Glušac i Rišner, 2013: 248).

4.2.2.3. Značenje vremenske točke izraza s prijedlozima *prije*, *uoči* i *pred*

U prijedložnim izrazima u kojima imenica označava vremenske pojmove, tj. točno određenu vremensku točku, potvrđuju se sva tri prijedloga, uključujući i akuzativne i instrumentalne izraze s prijedlogom *pred*. Instrumentalnih je izraza s prijedlogom *pred* tek nekoliko, a najčešće se rabi prijedlog *prije*:

Ne ide spavati prije ponoći (...) (index.hr), *Kosor je malo prije 11 sati napustila zgradu.* (tjednik.hr), *Sumnjam da ćemo se useliti prije ljeta* (...) (forum.hr), (...) *ne vjeruje da je taj proces moguće okončati prije veljače* (...) (nacional.hr), *Ako je istina da je Karamarko izvještaj vidio prije utorka* (...) (net.hr)

No u prijedložnim je izrazima s imenicama *zora*, *jutro* i *večer* uočena učestalija uporaba prijedloga *pred*:

Vojska je došla pred zoru. (zadarskilist.hr), *Pred zoru je Brko bio ranjen.* (index.hr), *Pred jutro me uvijek uhvati kriza.* (drame.hr), *Pred jutro su otišli u Novi Vinodolski gdje su smješteni* (...) (radio-mreznica.hr), *Pred večer je pod vodom bilo već 8 tisuća hektara zemljišta* (...) (kotoriba.hr), *Smirivanje padalina očekuje se pred večer* (...) (dnevnik.hr)

Uz imenice koje označuju dane u koje se nešto slavi ili obilježava češće se potvrđuje prijedlog *uoči*:

Ako slučajno prođete tom istom zemljom večer uoči Svih Svetih (...) (zupaduhassetoga-nustar.hr), *Tako će Neno Belan u Tvornici održati dvodnevni koncert uoči Valentinova* (...) (net.hr), *Počelo je u subotu uoči Duhova.* (ver.hr), (...) *svečanost dodjele upriličena je uoči Dana državnosti.* (kotoriba.hr)

Također je uočena ustaljena sveza prijedloga *prije* i akuzativnog oblika imenice *podne*:

(...) *jer je gužva u maloj kabini koji sat prije podne i početka svečanosti bila iznad očekivane.* (slobodnadalmacija.hr), *U ponedjeljak prije podne još se nije nazirao sastav*

hrvatske reprezentacije (...) (slobodnadalmacija.hr), *Uhićenje Vladimira Šelebaja obavljeno je prošloga četvrtaka prije podne (...)* (nacionl.hr)

Prema *Hrvatskom školskom pravopisu* (Babić, Ham, Moguš, 2005: 52) sveza *prije podne* piše se sastavljeno kada označuje razdoblje prve polovice dana od jutra do podneva, a rastavljeno kada označuje vrijeme prije podneva. Da se sveza *prije podne* piše sastavljeno kada označuje razdoblje prve polovice dana od jutra do podneva, ističe se i u rječnicima hrvatskoga jezika (Jojić ur., 2015: 1188; Matasović i Jojić ur., 2002: 1038; Anić, 2003: 1191). No to se ne ističe u *Hrvatskom pravopisu* (Jozić ur., 2013: 60) u kojemu je pak naznačeno da se *prije podne* piše sastavljeno kada je prilog, kao ni u pravopisu S. Babića i M. Moguša (2010: 58) prema kojemu se sveza *prije podne* piše rastavljeno kada označuje vrijeme do dvanaest sati.

U izrazima vremenske točke s imenicom *sat* atribuiranom brojevima ne rabi se prijedlog *uoči*, izrazi su s prijedlogom *pred* malobrojni, a uz genitivni se prijedlog *prije* javljaju akuzativni oblici sklonjivih brojeva:

Sven Vaeth je par minuta prije jedan sat započeo još jedno od svojih putovanja (...) (deejay.hr), *Probudio sam se prije dva sata (...)* (blog.hr), *Nikad ne idem u krevet prije tri sata.* (matica.hr), *Pročitao sam članak još prije četiri sata (...)* (vecernji.hr)

M. Glušac (2012a: 78) ističe da je izraze s imenicom *sat* u atributnoj ulozi moguće tumačiti značenjem vremenske točke, ali i značenjem vremenske mjere. Također naglašava da je „moguće da se u značenju vremenske mjere izraz s brojem *jedan* javi i u genitivnom obliku (*došao je prije jednoga sata*). U izrazima sa značenjem vremenske točke to nije moguće.” (Glušac, 2012a: 78). Tomu je unatoč u *Hrvatskom mrežnom korpusu* zabilježeno nekoliko primjera izraza vremenske točke s brojem *jedan* u genitivu i prijedlogom *prije*:

U prometnoj nesreći koju je u noći s utorka na srijedu (...) prouzročio kamion (...), kamion iz Hrvatske nešto prije jednog sata u blizini Bergkirchena naletio je na tri vozila (...) (24sata.hr), *Nešto prije jednog sata u noći jedva se autobus probio (...)* (slobodnadalmacija.hr), *Ispraćeni su gromoglasnim pljeskom i ovacijama par minuta prije jednog sata (...)* (split.com.hr)

Pojava se akuzativnih oblika brojeva do *četiri* uz genitivni prijedlog naziva „skamenjenim akuzativom” (Barić i dr., 2003: 217) te je ona u izrazima sa značenjem vremenske točke rezultat

prilagođavanja oblika sklonjivih brojeva onima koji se ne sklanjaju. U izrazima se vremenske mjere akuzativni oblici pak objašnjavaju njihovom priložnom prirodom. (Glušac, 2013: 182-183)

U značenju se vremenske točke u prijedložnim izrazima s drugim imenskim riječima potvrđuju sva tri prijedloga, uključujući i akuzativne i instrumentalne izraze s prijedlogom *pred*, no primjera je s prijedlozima *uoči* i *pred* znatno manje nego primjera s prijedlogom *prije*. Uz imenice se glagolskoga postanka češće rabi prijedlog *prije*:

(...) *u srijedu su djevojke imale slobodan dan prije okupljanja* (...) (hrs.hr), *A švedskim medijima Andersson je ipak prije dolaska potvrdio što ga je privuklo u Hajduk.* (slobodnadalmacija.hr), *Prije sastanka održat će se svečanost potpisivanja ugovora* (...) (tjednik.hr), (...) *jer su se dogovorili da prije pregovora neće ništa govoriti u javnosti.* (metro-portal.hr)

Učestalija se uporaba prijedloga *prije* potvrđuje i u prijedložnim izrazima s imenicama koje nisu glagolskoga postanka:

Nedugo prije smrti rekla mi je (...) (tportal.hr), (...) *u jednoj od obiteljskih kuća se prije večere pjeva* (...) (zadarskilist.hr), *Jedi sve što želiš kao i prije bolesti.* (ver.hr), (...) *imam životne ciljeve koje sam imala i prije djeteta* (...) (mamaitata.hr)

No u izrazima s imenicom *bura* uočena je češća uporaba prijedloga *pred*:

(...) *pa je bilo nekako zlokobno mirno i tiho, baš kao pred buru.* (blog.hr), (...) *možda je to svojevrsno zatišje pred buru kao što svi pričaju?* (forum.hr), *Baš u trenutku kada se na navijačkoj sceni spremalo zatišje pred buru* (...) (dnevno.hr), (...) *Horvatinčić upozorava da bi opet moglo zagrmjeti i da je sve to zatišje pred buru.* (24sata.hr)

U izrazima se sa zamjenicama najčešće rabi prijedlog *prije*:

Poznato je da je Buda živio 500 godina prije njega (...) (zpress.hr), *Ustavni sud iznimno može pokrenuti postupak i prije toga* (...) (unizg.hr), (...) *vodit će radove čišćenja prije kojih će mladim aktivistima reći nešto više o arheologiji* (...) (argonauta.hr), *Kako ova vlast, tako i ona prije te* (...) (politika.hr)

U tim je prijedložnim izrazima uočena učestala uporaba zamjenice *sve* s prijedlogom *prije*:

To prije svega podrazumijeva sužavanje opsega kontrola (...) (razbor.hr), *Čitateljevu pažnju prije svega privlače mudrosti (...)* (lisac-lisac.hr), (...) *nadamo se da će ljepotu te suradnje prije svega osjetiti publika (...)* (radiodalmacija.hr)

Izraz se *prije svega* u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi trojako značenjski određuje: kao „izuzimanje, odvajanje” (Barić i dr., 1999: 191), kao „uvodne riječi prije niza tvrdnji, od kojih je prva najvažnija, odnosno kad se najvažnija najavljuje kao prva” (Anić, 2003: 1190), kao „način isticanja govornikova odnosa prema sadržaju koji se izlaže” (Glušac, 2012a: 77) – što je prema Feleszku (1995: 135, citirano prema Glušac, 2012a: 77) uloga „dopunske intelektualne obrade”. Prema M. Glušac (2012a) vremensko se značenje može potvrditi zamjenom prilozima *najprije*, *prvo* iako se ono ne navodi u objašnjenjima izraza.

Prijedlog se *uoči* u izrazima s osobnim zamjenicama javlja samo sa zamjenicom *on* (*ona*, *ono*):

(...) *na dan Svih svetih i uoči njega (...)* (monitor.hr), *Utakmica je bila teška, mi smo uoči nje bili pod velikim pritiskom (...)* (večernji.hr), *Slijede nam skoro i lokalni izbori pa se uoči njih očekuju (...)* (regionalexpress.hr)

Akuzativnim se izrazima s prijedlogom *pred* i zamjenicama ne označava prijevremenost, a u instrumentalnim se izrazima, najčešće s osobnim zamjenicama, prepleću prostorno i vremensko značenje:

Pred njim je blistava i obećavajuća budućnost. (popcorn.hr), *Mlada ekipa pred kojom je velika budućnost (...)* (hnk-cibalia.hr), (...) *pred tobom je još puno sretnih i veselih dana.* (blog.hr)

4.2.2.4. Značenje vremenske mjere izraza s prijedlozima *prije*, *uoči* i *pred*

Prijedlogom *prije* i akuzativnim izrazima s prijedlogom *pred* može se označiti i vremenska mjera. U *Hrvatskom mrežnom korpusu* nisu zabilježeni primjeri izricanja vremenske mjere prijedlogom *uoči* i instrumentalnim izrazima s prijedlogom *pred*. U tim se izrazima, kojima se označuje događaj koji se odvija prije onoliko vremena koliko je označeno atribuiranom imenskom riječju, prijedlog *prije* rabi češće nego prijedlog *pred*:

Prije sat vremena ponovno me zvao Svaguša (...) (24sata.hr), (...) *koji je preminuo prije tri mjeseca.* (kek.hr), *Prije nekog vremena dao je otkaz (...)* (blog.hr), *Kneževića je upoznao prije nekoliko godina (...)* (nacional.hr), *Nokia je prije par dana pružila uvid u svoje financijsko izvješće (...)* (tportal.hr), *Neslužbeno se doznaje da se on prije nekoliko dana vratio u kuću (...)* (antenazadar.hr)

Za označavanje se vremenske mjere ne rabe atributi za oznaku cjelokupnosti. Zabilježen je tek jedan izraz s prijedlogom *prije*:

Još se prije cijele godine dana znao naziv albuma (...) (monitor.hr)

U izrazima je vremenske mjere s prijedlogom *prije* uočena učestala uporaba akuzativnih oblika imenica umjesto genitivnih. Akuzativni su oblici imenice *godina* s genitivom *dana* učestaliji od genitivnih oblika:

Prvi put se s ovom metodom susrela prije godinu dana (...) (057info.hr), *Prije godinu dana provela sam s njima cijeli dan na brodu (...)* (nacional.hr), (...) *čiji je direktor i ravnatelj Pukanić bio do tragičnog ubojstva prije godinu dana.* (monitor.hr), *Kad je prije godinu dana onih 3500 znanstvenika potpisalo zaključak (...)* (dnevnik.hr)

Za razliku od imenice *godina* imenice *mjesec* i *tjedan* s genitivom *dana* te imenica *sat* s genitivom *vremena* mogu biti jedino u akuzativu jer su genitivni oblici gramatički neovjereni (**prije mjeseca/tjedna dana*, **prije sata vremena*):

(...) *koji je u Parlamentu predstavljen prije tjedan dana.* (sabor.hr), *Učinio je to još prije mjesec dana (...)* (radiotrogir.hr), *Policiju je prije sat vremena pozvala žena koja je preživjela napad svog supruga.* (slobodnadalmacija.hr)

U akuzativnim je izrazima vremenske mjere s prijedlogom *prije*, kao što je i slučaj s prijedlozima *poslije*, *nakon* i *iza*, riječ o akuzativu mjere. U hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi akuzativ ne ulazi u rekcijski opis prijedloga *prije*, no u jezičnome se savjetniku *Govorimo hrvatski* (Dulčić ur., 1997: 371) i *Hrvatskom jezičnom savjetniku* (Barić i dr., 1999: 191) napominje da, uz genitivnu, prijedlog *prije* može imati i akuzativnu rekciju. Zbog promjene se sintaktičke uloge u onu određivanja vremenske mjere i zbog gubitka veze s ostatkom sklonidbe akuzativni oblici imenica u izrazima vremenske mjere smatraju priložima (usp. Glušac, 2013: 185). Osobito se izdvajaju akuzativni oblici imenica *godina*, *mjesec*, *tjedan* i *sat* koji poput priloga služe izražavanju mjere, tj. izriču okolnost (usp. Matas Ivanković, 2008: 264).

U manjem su broju izraza s prijedlogom *prije* imenice zadržale svoju sintaktičku ulogu i vezu s ostatkom sklonidbe što potvrđuje da se ne trebaju sve imenice smatrati priložima. Takvi su izrazi vremenske mjere s brojem *jedan*:

Raspodjelom otoka prije jednog stoljeća Virani su zapravo postali vlasnici svoje sudbine. (zadarskilist.hr), *Sve je počelo otprilike prije jedne godine (...)* (zdravobudi.hr), *Mi se ne moramo oslanjati na dokaze koje smo dobili prije godinu dana ili prije jednog mjeseca (...)* (adventisti.hr)

Akuzativnih je izraza s prijedlogom *pred* i brojem *jedan* znatno manje te se potvrđuju s pojedinim imenicama:

Stanje je teško kao i pred jedno stoljeće (...) (forum.hr), *Laptop je pred jednu godinu koštao 500 eura.* (bug.hr), (...) *pred jedno desetljeće nisam bila takva (...)* (itgirl.hr)

Izrazi su s brojevnim imenicama *stotina*, *tisuća*, *milijun* i dr. i prijedlogom *prije* češće akuzativni, no mogu imati i genitivni oblik:

Postoje priče da je prije stotine godina engleski ratni brod potonuo blizu Hvara (...) (svjetskiputnik.hr), *Japanci su ga prvi navodno uspostavili prije tisuće godina (...)* (večernji.hr), (...) *nastale od nataloženih školjaka i kostura životinja koje su živjele u morima i rijekama prije milijuna godina (...)* (skole.hr)

Akuzativni su izrazi s prijedlogom *pred* i brojevnim imenicama rjeđi, a imenica se *tisuća* potvrđuje i u genitivnome obliku koji ne ulazi u rekcijски opis prijedloga *pred*:

(...) *u mozgu jednoga ili više ljudi pred tisuće godina.* (slavoljubpenkala.hr), (...) *što pokazuje da oni koji su dali te nazive pred tisuće godina (...)* (blog.hr), (...) *kao što su to radili još stari narodi pred tisuće godina (...)* (turizaminfo.hr)

Izrazi su vremenske mjere s imenicom *vrijeme* i prijedlogom *prije* genitivni (izuzevši izraze sa sintagmom *sat vremena*) i učestaliji od akuzativnih izraza s prijedlogom *pred*:

Prije izvjesnog vremena pročitao sam definiciju kršćanstva (...) (adventisti.hr), *U Večernjem listu su prije kratkog vremena izašla dva zanimljiva članka (...)* (unizg.hr), *Prije nekog vremena bila je dio orkestra (...)* (večernji.hr)

Sintagma je *neko vrijeme* s prijedlogom *pred* u sljedećim primjerima zabilježena i u genitivnome obliku:

O alkoholu smo već ovdje raspravili pred nekog vremena. (forum.hr), *Well, moje vozilo (Daihatsu Applause) počelo mi je gubiti vodu pred nekog vremena.* (forum.hr)

Imenica *vrijeme* može doći i bez atributa isključivo uz prijedlog *prije* i takvi izrazi imaju okolnosno značenje, odnosno znače 'prije nego što je predviđeno':

Spremam se brzo i prije vremena krećem na vlak do aerodroma (...) (gelender.hr), (...) *doktorica Štriga kašlje i misli kako će dijete prije vremena doći na svijet.* (bnet.hr), (...) *možda nisu htjeli uznemiravati javnost prije vremena.* (monitor.hr)

4.2.2.5. Zaključno o prijedlozima *prije*, *uoči* i *pred*

Hrvatska je jezikoslovna literatura pri opisu prijedloga *prije*, *uoči* i *pred* uglavnom suglasna, razlikuju se tek pri isticanju i opisu prostorno-vremenskoga i usporednoga značenja prijedloga *prije* te pri normiranju akuzativnih i instrumentalnih izraza vremenskoga značenja s prijedlogom *pred*. Istraživanje je uporabe tih triju prijedloga pokazalo da se oni ne mogu zamjenjivati u svim izrazima značenja prijevremenosti te da je prijedlog *prije* znatno učestaliji. Razlog tomu mogu biti normativne napomene kojima se prijedlog *pred* preporučuje zamijeniti prijedlogom *prije*, ali i značenjske nijanse prema kojima se prijedlozima *uoči* i *pred* označava vremenska neposrednost zbivanja dviju radnji, a prijedlogom *prije* sve što prethodi bez obzira na razmak. Također se razlogom mogu smatrati ustaljeni izrazi u kojima se prijedlog *prije* ne može zamijeniti, a da se ne promijeni i značenje izraza. Takvi su izrazi *prije svega* i *prije vremena* – prvim se označava izuzimanje, isticanje važnosti određenih tvrdnji te isticanje govornikova odnosa prema sadržaju koji se izlaže, a drugim okolnosnost.

U izrazima vremenske točke rabe se sva tri prijedloga, najučestaliji je prijedlog *prije*, a iznimno se s imenicama koje označuju dane u koje se nešto slavi ili obilježava češće rabi *uoči* te se on u izrazima s osobnim zamjenicama javlja samo sa zamjenicom *on* (*ona*, *ono*). Iznimke čine i izrazi s imenicama *zora*, *jutro*, *večer* i *bura* u kojima je učestaliji prijedlog *pred*, a u izrazima je s potonjom imenicom *pred* većinom dio ustaljenog izraza *zatišje pred buru*. Također treba istaknuti da se akuzativnim izrazima s *pred* i zamjenicama ne označava prijevremenost, a u instrumentalnim se izrazima prepleću prostorno i vremensko značenje. Istraživanje je pokazalo da je sveza prijedloga *prije* i akuzativnih oblika imenice *podne* ustaljena te da se u izrazima s

imenicom *sat* atribuiranom brojevima također javljaju akuzativni oblici sklonjivih brojeva. U tim se izrazima ne rabi prijedlog *uoči*, a u izrazima se u značenju vremenske točke broj *jedan* javlja i u genitivu iako se u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi ističe da je to moguće samo u značenju vremenske mjere.

Prijedlogom *uoči* ne označuje se vremenska mjera, kao ni instrumentalnim izrazima s prijedlogom *pred*, a najučestaliji su izrazi vremenske mjere s prijedlogom *prije* i akuzativnim oblicima imenica. Akuzativni se oblici imenica smatraju priložima jer se njihova sintaktička uloga promijenila u onu određivanja mjere te su izgubili vezu s ostatkom sklonidbe. Dio je izraza ipak genitivan te ukazuje da se ne trebaju sve imenice smatrati priložima. Iako genitiv ne ulazi u rekcijски opis prijedloga *pred*, genitivni se oblici javljaju s njim u izrazima s imenicom *tisuća* i sintagmom *neko vrijeme*, no takvi su primjeri rijetki.

Može se zaključiti da se, za razliku od prijedloga *prije*, prijedlozi *uoči* i *pred* ne rabe jednako i u svim izrazima značenja prijevremnosti te da se ti prijedlozi ne mogu smatrati zamjenjivima u svim kontekstima.

4.2.3. Prijedlozi *tijekom, tokom* i *tečajem*

Genitivnim se izrazima s prijedlozima *tijekom, tokom* i *tečajem* izriče vrsta istovremenosti u kojoj se ističe protežnost i trajanje, tj. događaj se odvija paralelno s vremenom označenim vremenskim lokalizatorom, odnosno imenskom riječju. Takva se vrsta istovremenosti naziva krozvremenost.

4.2.3.1. Postanak prijedloga *tijekom, tokom* i *tečajem*

Prijedlozi su *tijekom, tokom* i *tečajem* nepravi, tvorbeni, sekundarni prijedlozi, a nastali su poprijedloženjem imenica *tijek, tok* i *tečaj*. Osnovno je značenje svih triju prijedloga vremensko. U hrvatskim se gramatikama (Silić i Pranjković, 2007; Barić i dr., 2003; Raguž, 1997; Težak i Babić, 1996), kao ni u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* (Barić i dr., 1999), *tečajem* ne navodi kao prijedlog. U suvremenim se rječnicima hrvatskoga jezika (Jojić ur., 2015; Matasović i Jojić ur., 2002; Anić, 2003) *tečajem* opisuje prijedlozima i prijedložnim izrazima u ulozi prijedloga (*u toku, tokom, u tijeku, tijekom*); osim toga, *tečajem* je određen kao prilog – iako u primjerima iza njega dolazi imenica u genitivu: *tečajem godine* (Anić, 2003: 1575).

4.2.3.2. Normativne preporuke za uporabu prijedloga *tijekom, tokom* i *tečajem*

Pri opisu prijedloga *tijekom* i *tokom* I. Matas Ivanković ističe da je „*tijekom* [je] instrumentalni oblik imenice *tijek* koja znači ‘prolaženje, tečenje, jednoliko gibanje’. Isto značenje pokriva imenica *tok*.” (Matas Ivanković, 2014: 202). To je istaknuto i u suvremenim rječnicima hrvatskoga jezika (Jojić ur., 2015; Matasović i Jojić ur., 2002; Anić, 2003), no imenica *tok* označuje „kretanje u prostoru” (Matasović i Jojić ur., 2002: 1334) za razliku od imenice *tijek* koja znači „kretanje u vremenu, širenje, prostiranje i način kojim se što razvija ili zbiva” (Matasović i Jojić ur., 2002: 1327). Analogno tome prijedlog *tijekom* „označuje da se što proteže u određenom razdoblju” (Jojić ur., 2015: 1556), no prijedlog se *tokom* ili ne izdvaja kao zasebna natuknica ili se upućuje na *tijekom*. Jedino se u Anićevu rječniku (2003: 1601) pri opisu imenice *tok* ističe da *tokom* može imati vremensko značenje „za (vrijeme), u doba trajanja; s prolaženjem, s odmicanjem [~om vremena]”, ali bez njegova određivanja kao prijedloga.

U hrvatskoj se jezikoslovnoj literaturi izdvaja I. Matas Ivanković (2014: 203) koja jedina smatra da „*tokom* ima ista sintaktička i semantička obilježja kao i *tijekom*”, a u ostatku se literature razlikuju normativne napomene za uporabu tih prijedloga. Prema D. Ragužu (1997: 133) prijedlog

tokom ne treba mijenjati u *tijekom*, ali napominje da ga je bolje zamijeniti prijedložnim izrazom *u toku*. Autori *Hrvatskog jezičnog savjetnika* (Barić i dr., 1999: 193) smatraju suprotno, opisujući prijedlog *tokom* upućuju na *tijekom*, no njega pak preporučuju zamijeniti prijedlozima *za, kroz i u*. Također napominju da se prijedložni izraz *u tijeku* „zbog svoje jednoznačnosti, kao temporalizirana sveza, ponaša kao pravi prijedlog” (Barić i dr., 1999: 93), no smatraju ga obilježjem administrativnoga stila te preporučuju zamijeniti prijedlozima *tijekom, za, kroz, i u*. U gramatici se J. Silića i I. Pranjkovića (2007: 210) i uporaba prijedloga *tijekom* i *tokom* određuje obilježjem administrativnoga stila te se prijedložne izraze kao što su *tijekom večeri, tijekom prošle godine, tijekom ovoga tjedna* preporučuje zamijeniti priložima (*uvečer/večeras*), besprijedložnim genitivnim izrazima (*prošle godine, ovoga tjedna*) ili drugim prijedložnim izrazima (*u ovom tjednu*). Takve su preporuke i u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* (Barić i dr., 1999: 193) te u jezičnom savjetniku *Govorimo hrvatski* (Dulčić ur., 1997: 254). Budući da je „vremenska protežnost svojstvena svakomu vremenskom pojmu” (Silić i Pranjković, 2007: 210), prijedlozi se *tijekom* i *tokom* smatraju značenjski zalihosnima te se zbog toga zamjenjuju. No M. Glušac (2012a: 106) ističe da se uporabom tih prijedloga, ali i prijedloga *tečajem*, „osobito naglašuje protjecanje vremena (što je obilježje značenja imenica od kojih su nastali)”. Uporaba se prijedloga *tečajem* normativno ne ograničuje, no smatra ga se zastarjelicom (v. Glušac i Majdenić, 2016).

4.2.3.3. Značenje vremenske točke izraza s prijedlozima *tijekom, tokom* i *tečajem*

U prijedložnim je izrazima u kojima imenica označava vremenske pojmove, tj. točno određenu vremensku točku, prijedlog *tečajem* zabilježen tek u nekoliko primjera, *tokom* se javlja znatno češće od njega, a najučestaliji je prijedlog *tijekom*:

Tečajem mjeseca listopada 1902. nadjeni su u gradu Osieku sljedeći predmeti (...) (ffos.hr), *Mi smo tokom školske godine skupljali novce (...)* (index.hr), *Igra se očekuje tokom srpnja ove godine.* (bug.hr), (...) *sve to se odvija u Vodicama tijekom ljeta.* (solitum.hr), (...) *u kinima bi se trebao pojaviti tijekom ove godine.* (rep.hr), *Odradili smo tijekom tjedna dva treninga (...)* (zadarskilist.hr)

Tim se prijedlozima ističe protjecanje vremena pa se rjeđe rabe imenice koje označuju kraći vremenski odsječak. Prijedlog *tečajem* zabilježen je tek jednom, a prijedlozi se *tijekom* i *tokom* najčešće javljaju s imenicama *dan* i *noć*:

Na glasoviru svirao je prvi natporučnik, pjevač, a izmjenjivali su ga tečajem večeri (...) (slavoljubpenkala.hr), Osoba koja tijekom dana osjeća razdražljivost (...) (belupo.hr), Tijekom noći očekujemo još snježnih oborina (...) (crometeo.hr), To vrijedi i za aktivnosti u kojima najmanje uživamo tokom dana. (monitor.hr), (...) alkohol može uzrokovati buđenje tokom noći (...) (insideout.hr)

U izrazima se s imenicama koje označuju dane u koje se nešto slavi ili obilježava ne rabi prijedlog *tečajem*, a prijedlozi se *tijekom* i *tokom* vrlo rijetko javljaju, uglavnom s imenicama *Božić* i *Uskrs*:

Navikao sam tijekom Božića biti na plaži. (index.hr), Istaknuo je kako su rezultati ostvareni u turizmu tijekom Uskrsa (...) (nacional.hr), Svaki put kad se nađu u blizini jelke, ona dobije gripu koja traje tokom Božića. (monitor.hr), Tokom Uskrsa na otoku Rabu postavljena je prva automatska meteorološka postaja (...) (tportal.hr)

Prijedlog se *tečajem* uglavnom javlja u izrazima s imenicom *godina* te s nazivima mjeseci poblje određeni imenskim atributom:

Tečajem ove godine bili su sajmovi u ovom kotaru dobri (...) (mikesland.hr), Tečajem prošle i tekuće šk.godine ova i sledeća knjižnica po nižepodpisanom uređjena (...) (matica-hrvatska-karlovac.hr), (...) razabiremo, da su se tečajem mjeseca rujna o. g. izselile iz područja kraljevine Hrvatsko i Slavonije ukupno 1202 osobe (...) (ffos.hr), Tečajem mjeseca prosinca obdržavati će se sljedeće zabave (...) (ffos.hr), (...) jer će se knjige »Matičine« početi već tečajem mjeseca prosinca razasijati (...) (ffos.hr)

Imenica *vrijeme* javlja se bez atributa sa svim trima prijedlozima, iako su primjeri s prijedlogom *tečajem* malobrojni:

Tijekom vremena počeli su na koncertima izvoditi nove pjesme (...) (tportal.hr), Tako smo tokom vremena imali prilike saznati istinu (...) (politika.com), Stalna izložba će se tečajem vremena nadopunjavati (...) (mikesland.hr), Pa tečajem vremena postade ovaj klub zaista jednom od najljepših hrvatskih organizacija (...) (hia.com.hr)

U značenju se vremenske točke u prijedlozima s drugim imenskim riječima prijedlog *tečajem* bilježi samo jednom, a najučestaliji je *tijekom*:

(...) interesenti nemogu uspjehom staviti gore naglašene prigovore proti bankinom postupku, iztaknutom tečajem ove razprave (...) (ffos.hr), U slučaju da se tijekom pregleda

na vozilu utvrde neotklonjivi nedostaci (...) (hak.hr), *Možda ćete na neka od njih odgovor dobiti tijekom razgovora*. (hzz.hr), *Tijekom kuhanja ih solimo i više puta promiješamo.* (turistplus.hr)

U prijedlozima se izrazima s imenicama koje nisu glagolskoga postanka najčešće rabi *tijekom*:

Tijekom večere doznala je da za tri dana odlaze u Padovu. (licke-novine.hr), *Pokrajinski sabor u Poreču tijekom rata nije sazivan (...)* (istrapedia.hr), *tijekom krize nisu smanjivali broj radnika (...)* (zadarskilist.hr), *Tijekom dijete potrebno je piti veće količine vode.* (altis.hr)

Prijedlog se *tečajem* u tim izrazima potvrđuje dvama primjerima i to s imenicom *rat*:

U Bosni i Hercegovini je, raspadom države i tečajem rata došlo do (...) (wikipedia.org), *U "Spisku sveštenika Eparhije gornjokarlovačke izginulih tečajem rata", koji je overio (...)* (eparhija-gornjokarlovačka.hr)

U izrazima sa zamjenicama ne rabi se prijedlog *tečajem*, a *tijekom* je znatno učestaliji od prijedloga *tokom*. Najčešće su to zamjenice *taj*, *što* i *koji*:

Mnogi su i poginuli tijekom toga. (index.hr), *Ugovoreno razdoblje prilagodbe traje sve do 2014. godine tijekom čega će naknada postepeno rasti (...)* (rep.hr), *Trenutno je na snazi stanka tijekom koje animatori nemaju obveze (...)* (proni.hr), *Kratke pauze tijekom kojih je zaposlenik prisutan (...)* (manjgura.hr)

Prijedlozi se *tijekom* i *tokom* u izrazima s osobnim zamjenicama potvrđuju samo sa zamjenicom *on* (*ona*, *ono*):

Registraciju je moguće izvršiti prije procesa naručivanja ili tijekom njega. (ri-exlibris.hr), *Posebnost ove turneje leži u činjenici da će se tokom nje (...) pojaviti i naš splitski pjevač Gibonni.* (princip.hr), *Radovi će se obavljati do 17 sati, a tijekom njih promet će se odvijati usporeno (...)* (gradskiradio.hr)

4.2.3.4. Značenje vremenske mjere izraza s prijedlozima *tijekom*, *tokom* i *tečajem*

Prijedlozima *tijekom*, *tokom* i *tečajem* može se označiti događaj koji se odvija u vrijeme označeno atribuiranom imenskom riječju, odnosno može se označiti vremenska mjera. U tim je izrazima najčešći prijedlog *tijekom*:

Pervan je tijekom nekoliko godina snimio više tisuća fotografija (...) (slobodnadalmacija.hr), (...)
uzrokuje tijekom određenog vremena paralizu (...) (hidra.hr),
Ulaznica uključuje neograničenu konzumaciju svih pića u klubu tijekom cijele noći. (glasistre.hr),
Renata je tako tijekom sat vremena odgovarala na pitanja (...) (pcchip.hr),
Tijekom šest mjeseci usvajaju se i produbljuju znanja (...) (altius.hr)

Izrazi su vremenske mjere s prijedlogom *tečajem* vrlo rijetki i uglavnom se potvrđuju s imenicom *godina*:

Tečajem šest godina bile smo uvijek zajedno. (unizg.hr), *Tečajem nekoliko godina eto iz njega "canarcta" (...)* (unizg.hr), *Utemeljiteljnim članom postaje svaki koji u društvenu blagajnu uplati 20 (dvadeset) forinti ili tečajem jedne godine u onakovih obrocima, kako ga je volja.* (dvd-jastrebarsko.hr)

U izrazima vremenske mjere često se rabe akuzativni oblici imenica umjesto genitivnih. Pojedine imenice u tim izrazima mogu biti jedino u akuzativu, takve su imenice *mjesec* i *tjedan* s genitivom *dana* te imenica *sat* s genitivom *vremena* – njihovi su genitivni oblici gramatički neovjereni (**tijekom mjeseca/tjedna dana*, **tijekom sata vremena*):

(...) *kostimi i scenografija nastajali su tijekom mjesec dana* (...) (breza.hr), (...) *koji su tijekom tjedan dana predstavljani na različitim gradskim lokacijama.* (sbplus.hr), *Tijekom sat vremena predstavnici OPSA-e izložili su aktivnosti (...)* (blog.hr)

Iako su češći genitivni oblici, zabilježeni su i akuzativni oblici imenice *godina* s genitivom *dana*:

Na natjecanje je tijekom godinu dana primljeno preko 3.000 prijava. (ezadar.hr), *Tijekom godinu dana evidentirano je 500 poziva (...)* (glasistre.hr), (...) *te će donacije od 1 000 kuna mjesečno primati tokom godinu dana.* (...) (uosim.hr)

U izrazima s imenicom *sat* atribuiranom brojevima *dva*, *tri* i *četiri* javljaju se isključivo akuzativni oblici tih sklonjivih brojeva i njih je moguće tumačiti samo značenjem vremenske mjere. Naučestaliji su izrazi s prijedlogom *tijekom*:

(...) tijekom dva sata se nanosi svakih 30 minuta (...) (oshadhi.hr), (...) tijekom tri sata brojna publika slušala je svirku (...) (barban.hr), Tijekom četiri sata u Stonu (...) (dubrovački.hr)

Iako se u gramatikama (Barić i dr., 2003; Težak i Babić, 1996; Silić i Pranjković, 2007; Raguž, 1997) i rječnicima hrvatskoga jezika (Jojić ur., 2015; Matasović i Jojić ur., 2002; Anić, 2003), kao ni u jezičnim savjetnicima (Barić i dr., 1999; Dulčić ur., 1997), akuzativ ne navodi kao padež koji može doći s prijedlozima *tijekom*, *tokom* i *tečajem*, u tim je izrazima riječ o akuzativu mjere. Jedino M. Glušac napominje da akuzativni oblici mogu doći u izrazima vremenske mjere i s tim prijedlozima te napominje da je njihova uloga prvenstveno „sintaktička uloga *kvantifikatora*” (Glušac, 2012a: 194-195). Akuzativni su oblici imenica *mjesec* i *tjedan* s genitivom *dana* ustaljeni i njihovi okamenjeni oblici ukazuju na gubitak osnovnoga morfološkog obilježja imenica i njihovo popriloženje u svrhu određivanja vremenske mjere. Isto je i s akuzativnim oblicima drugih imenica u izrazima vremenske mjere.

No u pojedinim su se izrazima zadržali genitivni oblici što potvrđuje da se ne trebaju sve imenice smatrati prilozima. Izrazi su s imenicama koje označavaju vremenske pojmove, a atribuirane su brojevima *dva*, *tri* i *četiri*, većinom akuzativni, no javljaju se i genitivni oblici tih brojeva:

(...) koje će ljubitelji nijemog filma moći pogledati tijekom dvaju festivalskih dana (...) (radio101.hr), (...) kao što je radio tijekom triju godina. (puh.hr), Fotografije noćnog života Rijeke nastajale su tijekom četiriju noći (...) (kigo.hr), Sve izabrane predmete kupio je tijekom dvaju tjedana (...) (ezadar.hr)

Izrazi su s brojem *jedan* isključivo genitivni:

(...) nemaju vremena tijekom jednog sata obaviti kupnju (...) (zadarskilist.hr), U prosjeku tokom jednog dana više vremena provedemo s kolegom (...) (mojblog.hr), (...) preporuka je najmanje tri dana tijekom jednog mjeseca ostaviti upaljeno svjetlo za vrijeme spavanja. (poliklinika-zahi.hr), Jeffrey je tokom jedne godine išao na fototerapiju. (index.hr)

Genitivni su i izrazi s imenicom *vrijeme* – izuzevši izraze sa sintagmom *sat vremena*:

Ako tijekom nekog vremena ne dođe do alergijske reakcije (...) (voxportal.hr), (...) omogućava izračun povrata ulaganja *tijekom određenog vremena*. (canon.hr), *Ima dosta ljudi koji su me tokom kratkog vremena uspjeli iznervirati (...)* (blogger.hr), *Ako se tokom određenog vremena ne ispravlja (...)* (htnet.hr)

Iako su s brojevnim imenicama češći akuzativni oblici, s imenicom se *milijun* znatno učestalije rabe genitivni oblici:

Tijekom milijuna godina muljeviti sediment se pretvara u čvrstu stijenu (...) (brijuni.hr), *To je više nego što je bilo tijekom milijuna godina (...)* (business.hr), (...) *kako su se zvijezda mijenjala tokom milijuna godina (...)* (pcm.hr)

4.2.3.5. Zaključno o prijedlozima *tijekom*, *tokom* i *tečajem*

Istraživanje je uporabe prijedloga *tijekom*, *tokom* i *tečajem* pokazalo da se *tijekom* i *tokom* mogu zamijeniti u svim izrazima značenja krozvremenosti. Prijedlog se *tečajem* može smatrati zastarjelicom jer se javlja u malobrojnim izrazima, najčešće s imenicom *godina*, pa on ne može zamijeniti prijedloge *tijekom* i *tokom* u svim izrazima značenja krozvremenosti. Također je uočena izuzetna prevlast uporabe prijedloga *tijekom*, a razlog tomu mogu biti normativne napomene (prijedlog *tokom* preporučuje se zamijeniti prijedlogom *tijekom*) koje proizlaze iz značenjskih nijansi tih prijedloga (*tokom* se označuje kretanje u prostoru, a *tijekom* kretanje u vremenu). Prijedloge se *tijekom* i *tokom* vrlo često preporučuje zamijeniti priložima (*večeras* umjesto *tijekom/tokom večeri*), besprijedložnim genitivnim izrazima (*prošle godine* umjesto *tijekom/tokom prošle godine*) ili drugim prijedložnim izrazima (*u ovom tjednu/u tjeku ovog tjedna/u toku ovog tjedna* umjesto *tijekom/tokom ovog tjedna*) iako se njima osobito naglašuje protežnost vremena. U svim izrazima značenja vremenske točke prevladava prijedlog *tijekom*, a u tim se izrazima vrlo rijetko rabe imenice koje označuju dane u koje se nešto slavi i obilježava te imenice koje označuju kraći vremenski odsječak, uglavnom su to imenice *dan* i *noć*. U izrazima sa zamjenicama najčešće su zamjenice *taj*, *što* i *koji*, a s osobnim zamjenicama prijedlozi *tijekom* i *tokom* rabe se samo sa zamjenicom *on* (*ona*, *ono*).

Prijedlog *tijekom* prevladava i u izrazima vremenske mjere u kojima su česti i akuzativni oblici imenica umjesto genitivnih. Genitivni se oblici ne javljaju u izrazima s imenicom *sat* atribuiranom brojevima *dva*, *tri* i *četiri*, ti su izrazi isključivo akuzativni te je njih moguće tumačiti samo značenjem vremenske mjere. U izrazima se s drugim imenicama atribuiranim tim brojevima mogu javiti genitivni oblici, iako znatno rjeđe, a izrazi su s brojem *jedan* isključivo genitivni. Genitivni su i izrazi s imenicom *vrijeme* te s brojevnom imenicom *milijun*. Iako se u svim tim izrazima češće rabi *tijekom*, značenje se izraza neće promijeniti ako ga se zamijeni prijedlozima *tokom* i *tečajem*, no učestalost prijedloga *tijekom*, kao i rijetkost prijedloga *tečajem*, ukazuje da su na njihovu uporabu izrazito utjecale normativne napomene, kao i značenjske razlike opisane u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi.

5. ZAKLJUČAK

U hrvatskoj se jezikoslovnoj literaturi s pojmom sinonimije vrlo često izjednačavaju pojmovi sinonimnost i sinonimičnost, no njih treba razlikovati. Sinonimija je na paradigmatškoj razini pojava u sustavu, odnosno istoznačnost u jezičnome sustavu koja mora biti jednaka svim pripadnicima jezične zajednice, a sinonimičnost je na sintagmatskoj razini pojava u kontekstu, odnosno semantička indentičnost koja nastaje u kontekstu i o njemu je ovisna. Za razliku od sinonimije koja je dio jezičnoga sustava, sinonimičnost se ostvaruje izvan njega, na nadrećeničnoj razini, u tekstu ili diskursu. Pojmom se sinonimnost pak označava značajka sinonima u sustavu koju oni posjeduju, a koja se ne mora ostvariti u kontekstu. Sinonimija se u teorijskoj literaturi jednoznačno definira kao istoznačnost izraza, no opisi se sinonima razlikuju. Oni se uglavnom dijele prema podudarnosti sastavnica značenja na istoznačnice i bliskoznačnice. Istoznačnice ili apsolutni sinonimi mogu se zamjenjivati u svim kontekstima jer su im jednake sve sastavnice značenja – denotacija, konotacija te priopćajna, komunikacijska i uporabna vrijednost. Bliskoznačnicama se ili kvazisinonimima denotacija samo djelomično preklapa ili im se razlikuje koja od ostalih sastavnica značenja i upravo su u vezi s njima mišljenja hrvatskih jezikoslovaca podijeljena. Budući da bliskoznačnice nastaju u kontekstu i ovise o njemu, one bi se, prema određenjima pojma sinonimičnosti, mogle smatrati sinonimičnim elementima.

Opisi se prijedloga u gramatikama razlikuju, osobito kada je u pitanju njihova podjela prema značenju i postanku: primarni i sekundarni, netvorbeni i tvorbeni, neproizvedeni i proizvedeni. Sekundarnim se prijedlozima, koji se sastoje od dviju ili više riječi, gramatičari rijetko bave, no primjećuje se sve veća učestalost njihove gramatikalizacije i upotrebe. Kada je u pitanju značenje prijedloga, gramatike su uglavnom suglasne da je ono nepunoznačno, tj. uopćeno i da se njima uspostavljaju odnosi prema riječima, ali se u pojedinačnim radovima nekih autora razlikuje opće (vidljivo iz odnosa) i individualno značenje prijedloga (vidljivo iz konteksta) koje je kod sekundarnih prijedloga točnije utvrdivo zbog leksičkoga značenja riječi od kojih su nastali. Također se može primjetiti da su zbog potrebe iskazivanja različitih odnosa u jeziku nastali prijedlozi s osnovnim vremenskim značenjem – to su uglavnom sekundarni prijedlozi među kojima su i prijedložni izrazi u ulozi prijedloga. Iako ih literatura uglavnom ne smatra „pravim” prijedlozima, njihova se prijedložna uloga ne može osporiti. To se potvrđuje i u gramatici J. Silića i I. Pranjkovića (2007) u kojoj se oni navode uz primarne i jednočlane sekundarne poprijedloge.

U ovome je radu istražena sinonimija/sinonimičnost/sinonimnost prijedloga triju vremenskih podznačenja: *poslije, nakon* i *iza* kojima se izriče poslijevremenost; *prije, uoči* i *pred* kojima se izriče prijevremenost; *tijekom, tokom* i *tečajem* kojima se izriče krozvremenost. Svojom

učestalom uporabom ističu se prijedlozi *nakon*, *prije* i *tijekom*, a na to su znatno utjecale normativne napomene hrvatskih jezikoslovaca kojima su ograničili uporabu pojedinih prijedloga (*poslije* i *iza* preporučuje se zamijeniti prijedlogom *nakon*, *pred* prijedlogom *prije*, a *tokom* prijedlogom *tijekom*) i njihove značenjske nijanse (prijedlogom *nakon* označuje se neposrednost koja se ne označava prijedlogom *poslije*, prijedlogom *prije* ne označuje se neposrednost koja je osobitost prijedloga *uoči* i *pred*, prijedlogom *tijekom* označuje se kretanje u vremenu, a *tokom* u prostoru).

Iako akuzativ ne ulazi u rekcijски opis navedenih prijedloga, osim prijedloga *pred*, potvrđuje se kao padež vremenske mjere. U svima trima skupinama prijedloga u izrazima s imenicom *sat* atribuiranom brojevima javljaju se akuzativni oblici sklonjivih brojeva umjesto sintaktički pretpostavljenih genitivnih. Te se izraze može tumačiti i značenjem vremenske točke i značenjem vremenske mjere, osim izraza s prijedlozima *tijekom*, *tokom* i *tečajem* – oni označuju samo vremensku mjeru. Pojava je akuzativnih oblika sklonjivih brojeva u izrazima vremenske točke rezultat prilagođavanja oblika sklonjivih brojeva onima koji se ne sklanjaju, a u izrazima vremenske mjere rezultat neutralizacije njihova značenja, odnosno popriloženja. Akuzativni su oblici česti i u izrazima vremenske mjere u svima trima skupinama prijedloga. U izrazima s imenicom *godina* i genitivom *dana* jedino su s prijedlozima *tijekom*, *tokom* i *tečajem* češći genitivni oblici, u drugim su dvjema skupinama akuzativni oblici znatno učestaliji. Pojedine imenice u izrazima vremenske mjere mogu biti jedino u akuzativu jer su njihovi genitivni oblici gramatički neovjereni, to su imenice *mjesec* i *tjedan* s genitivom *dana* te imenica *sat* s genitivom *vremena*. Navedeni su oblici, kao i ostali akuzativni oblici u izrazima vremenske mjere, promijenili svoju sintaktičku ulogu u onu određivanja mjere te ih se može smatrati prilozima. No dio primjera u kojima su se zadržali genitivni oblici ukazuje da se ne trebaju sve imenice smatrati prilozima te da akuzativ mjere nije posve okamenjen – takvi su izrazi s brojem *jedan*, brojevnim imenicama te izrazi s imenicom *vrijeme*.

U gotovo se svim izrazima značenja poslijevremenosti prijedlozi *nakon* i *poslije* mogu zamijeniti, iznimke čine jedino ustaljeni izraz *poslije podne* te izrazi vremenske točke s imenicom *sat* atribuiranom brojevima u kojima se uz prijedlog *poslije* podjednako često javlja i prijedlog *iza*. Prijedlog *iza* ne može zamjenjivati prijedloge *nakon* i *poslije* u svim izrazima značenja poslijevremenosti, u izrazima je vremenske mjere izuzetno rijedak, a i ne preporučuje ga se rabiti u izrazima vremenskoga značenja zbog njegova osnovnog prostornog značenja. No on se ipak češće rabi u izrazima s imenicom *ponoć* te s genitivnim oblikom imenice *podne*.

Prijedlozi se *prije*, *uoči* i *pred* u izrazima značenja prijevremenosti rijetko mogu zamjenjivati. Osim navedenih normativnih napomena i značenjskih razlika, na smanjenu

mogućnost zamjenjivanja utjecali su i ustaljeni izrazi *prije podne*, *prije svega*, *prije vremena* i *zatišje pred buru*. U izrazima je vremenske točke prijedlog *uoči* učestaliji s imenicama koje označuju dane u koje se nešto slavi ili obilježava, a ne rabi se u izrazima vremenske mjere kao ni u izrazima s imenicom *sat* atribuiranom brojevima. U tim je izrazima učestala uporaba prijedloga *prije*. Akuzativnim izrazima s prijedlogom *pred* i zamjenicama ne označuje se prijevremenost, a u instrumentanim se izrazima prepleću prostorno i vremensko značenje. S prijedlogom su *pred* u izrazima s imenicom *tisuća* i sintagmom *neko vrijeme* zabilježeni i genitivni oblici iako genitiv ne ulazi u njegov rekcijski opis.

Prijedlozi *tijekom* i *tokom* mogu se zamjenjivati u svim izrazima značenja krozvremenosti, no ne i prijedlog *tečajem*. Njegova je uporaba vrlo rijetka, uglavnom s imenicom *godina* te ga se može smatrati zastarjelicom. Iako se njima osobito naglašuje protežnost vremena, hrvatski jezikoslovci vrlo često preporučuju prijedloge *tijekom* i *tokom* zamijeniti prilozima, besprijedložnim genitivnim izrazima ili drugim prijedložnim izrazima. Ti se prijedlozi rijetko rabe u izrazima s imenicama koje označuju dane u koje se nešto slavi i obilježava te s imenicama koje označuju kraći vremenski odsječak. U izrazima se s imenicom *sat* atribuiranom brojevima, koji se mogu tumačiti samo značenjem vremenske mjere, genitivni oblici uopće ne javljaju, za razliku od izraza s drugim imenicama atribuiranim brojevima u kojima su, iako rjeđe, zabilježeni genitivni oblici brojeva.

Na temelju se sintaktičkih obilježja promatranih prijedloga, njihovih značenjskih nijansi, učestalosti njihove uporabe, ali i normativnih napomena, može zaključiti da njihova zamjenjivost ne može biti potpuna jer na mogućnosti zamjenjivanja vrlo često utječu i riječi koje dolaze s njima u odnos te kontekst. Budući da sinonimija podrazumijeva istoznačnost, odnosno preklapanje svih sastavnica značenja i potpunu zamjenjivost, ti se prijedlozi ne mogu smatrati sinonimnima, nego bi se mogli smatrati tek sinonimičnima.

6. LITERATURA

1. Anić, Vladimir. 2003. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Novi Liber. Zagreb.
2. Anić, Vladimir; Goldstein, Ivo. 1999. *Rječnik stranih riječi*. Novi Liber. Zagreb.
3. Babić, Stjepan; Ham, Sanda; Moguš, Milan. 2005. *Hrvatski školski pravopis*. Školska knjiga. Zagreb.
4. Babić, Stjepan; Moguš, Milan. 2010. *Hrvatski pravopis: usklađen sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika*. Školska knjiga. Zagreb.
5. Barić, Eugenija; Hudeček, Lana; Koharović, Nebojša; Lončarić, Mijo; Lukenda, Marko; Mamić, Mile; Mihaljević, Milica; Šarić, Ljiljana; Švačko, Vanja; Vukojević, Luka; Zečević, Vesna; Žagar, Mateo. 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Pergamena – Školske novine. Zagreb.
6. Barić, Eugenija; Lončarić, Mijo; Malić, Dragica; Pavešić, Slavko; Peti, Mirko; Zečević, Vesna; Znika, Marija.³ 2003. *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga. Zagreb.
7. Glušac, Maja. 2012a. *Izricanje vremena u osječkim novinama prve polovice 20. stoljeća (1902. – 1945.)*. Doktorski rad. Filozofski fakultet u Osijeku. Osijek.
8. Glušac, Maja. 2012b. Prijedložni izrazi vremenskoga značenja u suvremenome hrvatskom jeziku. Aktualna istraživanja u primijenjenoj lingvistici. *Zbornik radova s 25. međunarodnog skupa HDPL-a*. HDPL. Osijek. 81-97.
9. Glušac, Maja. 2013. Jesu li prijedlozi poslije i nakon istovrijednice?. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*. Vol. 60, No. 5. 176-189.
10. Glušac, Maja; Majdenić, Barbara. 2016. Sinonimni nizovi poprijedloženih vremenskih instrumentala u hrvatskome jeziku. Od norme do uporabe 1. *Zbornik radova sa znanstvenoga skupa Od norme do uporabe*. Filozofski fakultet Osijek. Osijek. 205-231.
11. Glušac, Maja; Rišner, Vlasta. 2013. Vremenski instrumental. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. Vol. 39, No. 1. 235-252.
12. Glušac, Maja; Rišner, Vlasta. 2016. O uporabi i značenju sekundarnih prijedloga nastalih gramatikalizacijom imenica. *Rasprave: Časopis instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. Vol. 42, No. 2. 229-262.
13. *Govorimo hrvatski, jezični savjeti*. 1997. Ur. Dulčić, Mihovil. Hrvatski radio – Naklada Naprijed d. d. Zagreb.
14. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. 2002. Ur. Matasović, Ranko; Jojić, Ljiljana. Novi Liber. Zagreb.
15. *Hrvatski pravopis*. 2013. Ur. Jozić, Željko. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.

16. Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2008a. Sinonimija i antonimija nepunoznačnih riječi u hrvatskoj leksikografiji. *Zbornik radova s XIV. međunarodnoga slavističkog kongresa: Da go vidime Ohrid*. Hrvatsko filološko društvo – Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb. 203–222.
17. Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2008b. Veznička sinonimija i antonimija u hrvatskoj leksikografiji. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. Vol. 34, No. 1. 167-199.
18. Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2012. *Hrvatski terminološki priručnik*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
19. Klaić, Bratoljub. 2007. *Rječnik stranih riječi: tuđice i posuđenice*. Školska knjiga. Zagreb.
20. Matas Ivanković, Ivana. 2008. Koliko je akuzativ mjere okamenjen?. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. Vol. 34., No. 1. 255-267.
21. Matas Ivanković, Ivana. 2014. *Izražavanje prostora i vremena prijedlozima s genitivom u hrvatskom i ruskom jeziku*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
22. Petrović, Bernardina. 2005. *Sinonimija i sinonimičnost u hrvatskome jeziku*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
23. Popović, Ljubomir. 1996. Predložki izrazi u savremenom srpskohrvatskom jeziku. *Naš jezik XV/3-4*. 195-220.
24. Pranjković, Ivo. 2001. *Druga hrvatska skladnja. Sintaktičke rasprave*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
25. Pranjković, Ivo. 2013. Domašaji i ograničenja lokalističke teorije padeža, u: *Gramatička značenja*. Matica hrvatska. Zagreb. 50-59.
26. Raguž, Dragutin. 1997. *Praktična hrvatska gramatika*. Medicinska naklada. Zagreb.
27. Silić, Josip; Pranjković, Ivo.² 2007. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Školska knjiga. Zagreb.
28. Šarić, Ljiljana. 1999. Gramatikalizacija i sekundarni prijedlozi (pomoću, s pomoću, uz pomoć). *Riječ 5/1*. 81-95.
29. Švačko, Vanja. 1993. Funkcija i status prijedložnih izraza. *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik 19*. 353-361.
30. Švačko, Vanja. 1994. Prijedložni izraz kao gramatička i leksikografska jedinica. *Filologija 22-23*. 307-311.
31. Tafra, Branka. 1995. Sinonimija, u: *Jezikoslovna razdvojba*. Matica hrvatska. Zagreb. 17-22.
32. Tafra, Branka. 1996. Bliskoznačni odnosi u jeziku. *Filologija*. Svezak 26. 73-84.

33. Težak, Stjepko; Babić, Stjepan.¹¹ 1996. *Gramatika hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. Školska knjiga. Zagreb.
34. *Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika*. 2015. Ur. Jojić, Ljiljana. Školska knjiga. Zagreb.